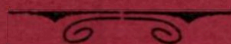

A BUDAPESTI V. KERÜLETI
MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMI
BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM

ÉRTESITŐJE
AZ 1926-27. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZZÉTETTE:

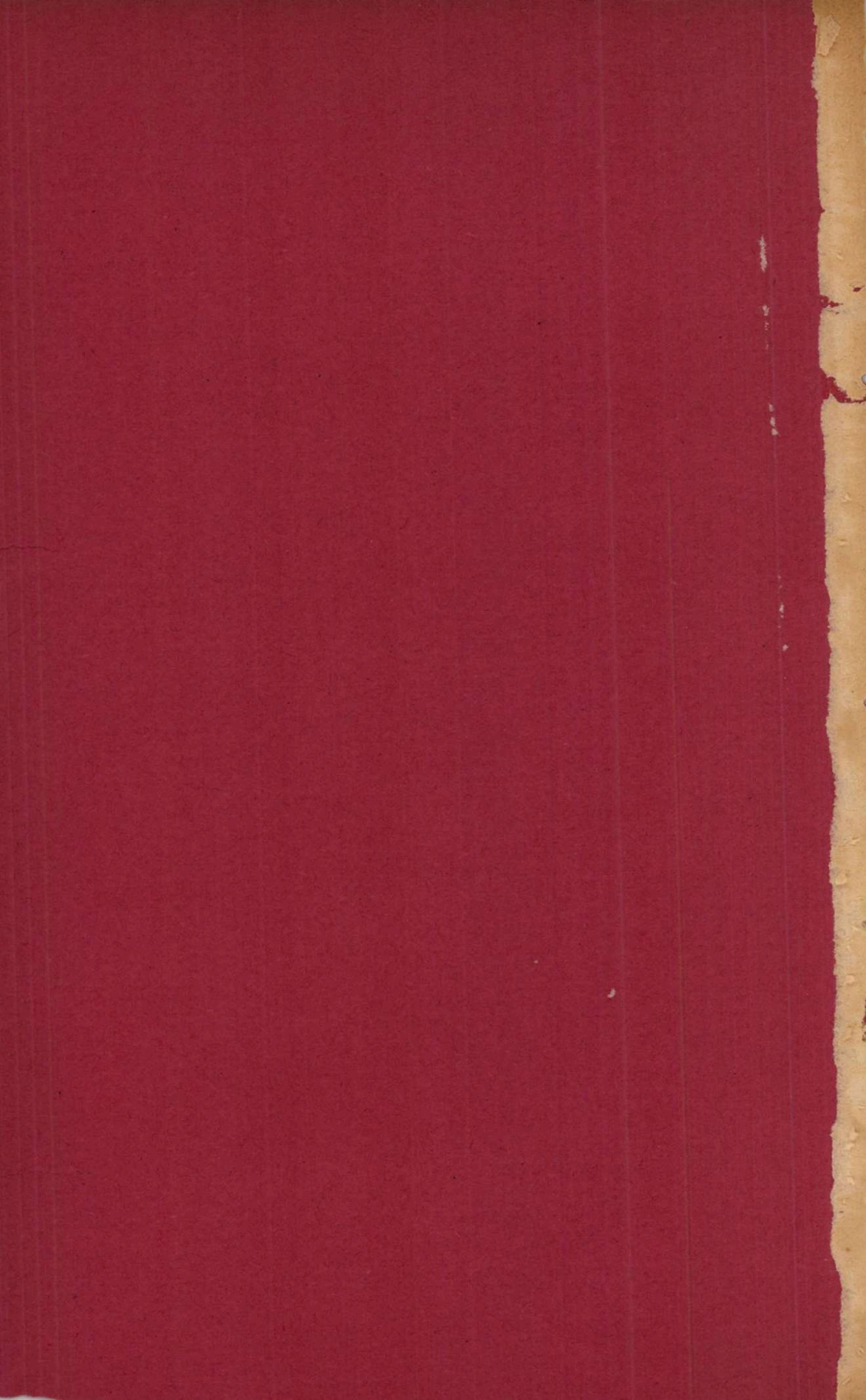
KROMPASZKY MIKSA,
TANKERÜLETI KIR. FŐIGAZGATÓ, A GIMNÁZIUM IGAZGATÓJA.

KIADJA
AZ V. KER. ÁLLAMI BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM
IGAZGATÓSÁGA.

TELEFON: T. 245—88

BUDAPEST, 1927.

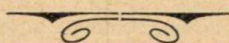
A BUDAPESTI V. KERÜLETI
MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMI
BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1926-27. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZZÉTETTE:

KROMPASZKY MIKSA,
TANKERÜLETI KIR. FŐIGAZGATÓ, A GIMNÁZIUM IGAZGATÓJA.

KIADJA
AZ V. KER. ÁLLAMI BERZSENYI DÁNIEL GIMNÁZIUM
IGAZGATÓSÁGA.

TELEFON: T. 245-88

BUDAPEST, 1927.

A legtöbb magyar középiskola homlokán ott ragyog diszül és vezérszillagul a magyar nemzeti múlt egy-egy dicső neve. Iskolánk Berzsenyi Dánielnek, a magyar Horatiusnak nevét viseli.

Egyházas-nagyberzsenyi Berzsenyi Dániel 1776 május 7-én, a vas megyei kies Kemenesalján, Egyházas-Hetye községben született, evangélikus vallású gazdag földbirtokos-családból. Tizennégy éves koráig otthon nevelkedett atyja felügyelete alatt, ki jogvégzett, latinos műveltségű, puritán férfiú volt. Már otthon megtanult atyjától latinul és vele együtt olvastatta a római történetírók és szónokok műveit. Gondolkodása és képzelete már korán a klasszikus római szellem hatása alatt fejlődött. A falusi élet tiszta világában, a természet idillikus örömei között testben és lélekben egészséges, erős ifjává serdült. Atyja csak ekkor vitte a soproni liceumba, hol tökéletesítette latin tudását és megtanult németül. A falusi szabad élethez szokott ifjú nem érezte magát jól az iskolában, mert előrehaladott kora miatt kinőtt társai közül. Ezért atyja még tanulmányai befejezése előtt hazavitte és gazdálkodásra fogta. A költői lelkű ifjú, hacsak szabad órája akadt gazdálkodás közben, elővette kedves költőit és szigorú atyja elől elbújva erdőn, mezőn, padláson vagy az éjjel csendjében olvasta őket. Legjobban Horatiust szerette. Közben átvette anyai örökségét, Sömjénbe költözött és megházasodott. Felesége, Dukai Takács Zsuzsánna, egyszerű és takarékos nemesasszony volt, kivel együtt szorgalmasan gazdálkodott tekintélyes birtokán, szerényen élt és vagyonát gyarapította. A falusi gazdálkodás állandó gondja mellett és kedves költői olvasgatása közben is éber figyelemmel kísérte nemzeti életünk viszontagságait. Hazafias, puritán lelke mélyen elszomorkodott az idegen nyelv, viselet, szokások és erkölcsök rohamos elharapódzásán, melyek mind a nemzeti jellem, erő és erkölcs elkorcsosulását eredményezték. Évekig titokban, lelki szükségből, honfijúja csillapítására írogatta ódáit és egyéb verseit, melyek azonban nem sokáig maradtak fiókjában, mert egy véletlen folytán napvilágra kerültek és bámulatba ejtették az egész országot.

1813-ban önálló kötetben jelentek meg költeményei. Egyszerre országszerte elterjedt híre s mindenütt újjongva üdvözölték a hatalmas szavú költőt. Könyvét mindenütt olvasták, elkaptokták és csakhamar második kiadásáról kellett gondoskodni. A legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István, Berzsenyit vallotta legkedvesebb költőjének és lelki testvérként köszöntötte. A reform-korszaknak, a nagy nemzeti föllendülésnek, Berzsenyi volt első hangosabb hirdetője. Szava betöltötte az egész országot. Közben átköltözött atyjától örökölt birtokára, Niklára és itt halt meg 1836 febr. 24-én. Az Akadémiában Kölcsey Ferenc mondott fölötte gyönyörű emlékbeszédet. Vármegyéje emlékoszlopot emelt sirja fölé a niklai temetőben, Egyházas-Hetye pedig emléktáblával jelölte meg szülőházát, Budapesten a Nemzeti Múzeum kertjében emlékszobra áll, tavaly pedig Celldömökön leplezték le mellszobrát. Berzsenyi négy gyermeket hagyott hátra. Családja Farkas fiának gyermekeiben ma is él.

Berzsenyi Dániel a vallásosságnak, hazafiságnak, tiszta erkölcsnek és a magyar vitézi erényeknek költője. Eszméinek fősége a legtisztább magasságokba felér, hangja ércesen zengő, nyelve a klasszikus versformában is gyökeresen magyar és eredeti, érzésnek lángoló heve minden magyar szívet egybeolvasztó. A »Fohászkodás« és »A magyarokhoz« című két költeménye szájról-szájra jár e hazában.

Iskolánk humanisztikus gimnázium, melynek feladata klasszikus szellemben tanítani nemzeti nyelvet, irodalmat, tudományt és művészetet. Tanulóink igyekezzenek tehát minél teljesebben lelkükbe fogadni Berzsenyi Dániel szellemét.

PÁRISI TANULMÁNYUTUNK.

Irta: LUTTOR IGNÁC.

A rendezés

Intézetünk külföldi tanulmányúti programjában az idén a francia főváros került sorra. A hosszú út sok tanulót visszatartott a részvételtől, de még így is husz növendékünk vett részt a kitünően sikerült kirándulásban. Az előkészítés fáradságos munkáját Virág Oszkár tanár végezte, aki az út gazdasági részét mindvégig nagy előrelátással intézte. Kísérő tanár volt még e sorok írója is. Társaságunkhoz csatlakozott Stimákovits László dr., a VII. ker. Szt. István reálgimnázium tanára, művészettörténeti író is. Utunkról részletes beszámolót adunk az intézeti Értesítőben, hogy a magyar iskolákat megkíméljük a sok kalauz hamis adataitól, résztvett növendékeinknek pedig tartós emléket nyujtsunk a látottakról.

Az utazás

Indultunk április 9-én reggel a keleti pályaudvarról, visszaérkeztünk ugyanoda április 23-án este. Utirányunk volt: Wien, Innsbruck, Salzburg, Buchs, Zürich, Basel, Páris.

A kétszer 36 órás utat leszámítva 12 napot töltöttünk a francia fővárosban.

Az utazás elég kényelmes volt, bár sokan utaztak — hasonló céllal. Kedélyes beszélgetés, a változatos vidék szépségeinek szemlélete, a párisi látnivalók, várakozások ismételt megtárgyalása elfeledtették az út hosszúságát. Láttunk utasokat, akik az éjszakát fejükön rádió-hallgatóval töltötték. Sajnos, az út legszebb részén: a tiroli és svájci alpokon éjszaka haladtunk át. Baselbe az utazás 28-ik órájában érkeztünk. A vonat két óras várakozási ideje alatt, az eső idő ellenére is, besétáltunk a városba. Ez a programmon kívüli kirándulás mindenkit úgy felüdített, hogy az út hátralévő része már észrevétlenül telt el és a párisi Gare de l'Est-en már teljesen felfrissülve léptünk ki a vonatból, felkészülve a következő új benyomások befogadására.

Bizonyos elfogódottsággal hagytuk el a pályaudvart: egyszerre közepén voltunk a »vágyak városának«.

Érkezés

Párisi barátaink

Elszállásolás

Érkezésnél várt bennünket intézetünk két volt növendéke: Kosztolányi Endre és volt tanártársunk fia, Weisz Dezső. Mindketten »tapasztalt« párisiak: Kosztolányi három esztendei ott tartózkodása alatt tekintélyes tőzsdei pozíciót szerzett magának, Weisz Dezső pedig a Sorbonne filológus hallgatója. Az ő körültekintő gondoskodásuknak köszönhetjük, hogy Páris szívében, az Opera közvetlen közelében kaptunk teljesen modern, tiszta és elég olcsó hotelt. (Hotel Suisse et Savoy, 76, Rue de Provence). Ők tájé-

koztattak mindenről bennünket úgy, hogy értékes útbaigazításaik nyomán csakhamar elsajátítottuk a Metropolis életének nagy méreteihez illő fellépést.

Már az első percekben hasznos tapasztalatokat szereztünk: megállapítottuk, hogy az autótaxi olcsó és gyors közlekedési eszköz. A három-négy személy közt elosztott viteldíjból a 10% borralalóval együtt nem sokkal több esik egyre-egyre, mint nálunk a villamos átszállójegy ára. Ennek nagyon örültünk, mert az autóhasználattal sok időt megtakarítottunk, anélkül, hogy nagyobb külön költségeink lettek volna. Szállításunk hideg-meleg vízberendezését élvezve, a két nap alatt rántapadt vonatfüstöt-kormot lemosva (tisztelet a svájci nagyszerű villamosvonatoknak!), teljesen átöltözve ültünk vacsorához.

Étkezőhelyünk kevésbé volt kielégítő, de kötve volt a kitűnő hotelhez, s különben is inkább a látnivalókra koncentráltuk igényeinket. Alig tudtuk kivárni a vacsora végét, hogy mielőbb megkezdhessük a város tanulmányozását.

**Első séta
Az Opera**

Bár szitált az eső, de ez nem tartott vissza abban, hogy rövid sétára ne induljunk. Első utunk a szomszédos **Operához** vezetett. Az utca fényes kivilágítása, a sok színes transparens csillogó reflexe impozánsan emelték ki a hatalmas épület sötét tömegét a mellette eltörpülő 3–4 emeletes házak közül. Körüljárni is elég volt, több mint 11.000 m² területen fekszik. Ch. Garnier műve. 1867-ben kezdték építeni. Belseje, melyben máskor, operaelőadás alkalmával gyönyörködhettünk, elképzelhetetlen fényüzéssel van díszítve. Lépcsőházának, csarnokainak, folyosóinak a burkolása csillogó márvány és dús aranyozás.

A gazdagon kiképezett homlokzathoz vezető lépcsőkön felmentünk az árkádok elé, megálltunk Carpeaux: Tanc e. szobra alatt és gyönyörködve néztünk végig a fényárban úszó Avenue de l'Operán, mely alig 1 km.-es, de egyik legszebb sugárútja Párisnak.

A Place de l'Operáról továbbmentünk a Boulevard des Capucines és Bd. Madeleinen a **Madeleine-templomig**, innen pedig a **Pl. de la Concorde**-ra, abban a reményben, hogy látni fogjuk az Eiffel-torony kivilágítását. Később értesültünk, hogy csak ünnepeken működik a Citroen autókat hirdető, bizarr ötletű fényreklám. Husvét vasárnap este meg is néztük.

**A Place de
la Concorde**

A történelem mézárszékének nevezhetnénk a Concorde-teret. Itt működött a guillotin, itt végezték ki XVI. Lajost, Mária Antoinettet, Dantont, Robespierret és a forradalom egyéb 3000 mártírját. Akkor még Pl. de la Revolution volt a neve. Mai alakját 1854-ben nyerte a tér. Közepére állították az ú. n. **Luxor-obeliszket**, melyet a török szultán küldött ajándékba Lajos Fülöpnek. Ez előtt és mögött a római Szt. Péter templom terén levő **két diszkút** másolatait találjuk, körül pedig **8 francia várost jelképező szobor** áll, melyek közül Strassbourg szobrát Elszász-Lotharingia visszacsatolásáig gyászfátyol borította.

A tér egyik oldalán van a **Tuilériák kertje**, melynek főútvonala végéről idelátszik a **Caroussel** diadalív mögött a **Louvre** palota sötét kör-

vonala. Ellenkező oldalon kezdődik a 2 km. hosszú Avenue des Champs Elysées, melynek végén emelkedik ki az egész város fölé a **l'Arc de triomphe de l'Etoile**. A Szajrán túl pedig a Parlament (Chambre des Deputes) klasszikus homlokzata látszik.

A Place Vendome

A Tuileriák parkja mellett, az előkelő palotákkal és hotelekkel szegélyezett Rue de Rivolin elindulva — egy pillantást vetve a Louvre-ra — a rue Castiglionen keresztül a **Pl. Vendome**-ra értünk. A tér közepén áll a római Traján oszlop mintájára készült 40 méteres bronzoszlop, a **Colonne Vendome**. Napoleon győzelmes hadjárataiban zsákmányolt német és orosz ágyúkból öntötték. Tetejéről **Napoleon szobra** tekint le a teret környező palotákra. Ezekben vannak a világ leghíresebb ékszerüzletei. Itt lehet a legtökéletesebb drágakőutánzatokat kapni.

A térről a sokat emlegetett **Rue de la Paix**-n keresztül visszamen-tünk a Pl. de l'Operára. Ennek az utcának üzletei irányítják a világ női divatját, öltözködésben és illatszerek tekintetében egyaránt. Itt van Paquin, Worth, Coty, Guerlaine és aférfiakat érdeklő Dunhill és Atkinson.

Az Operához közeledve, alkalmunk volt gyönyörködni az épület remek térhatásában és az emeleti oszlopsorok erkély kivilágításában, ami azt jelenti, hogy még folyik az előadás.

Ez a rövid kis séta is elég volt, hogy nagyjában tájékozódjunk a nevezetességek fekvését illetőleg. Térképünk egyszerre megelevenedett előttünk, kezdtük kiismerni magunkat.

Az utca reggel

Másnap, minthogy a muzeumok hétfőn mindig zárva vannak, további tájékozódási sétára indul-tunk. Kiindulási pontunk most is, mint általában mindig a Pl. de l'Opera volt.

Szép napos időben, jókedvvel kezdtük a tapasztalatok gyűjtését. Most kezdtünk csak fogalmat alkotni Páris utcai életéről. Pesten, a nagypályaudvaroknál, gyorsvonatok érkezésekor nagy a sürgés-forgás, de mi ez ahhoz képest, ami a párisi utcán a nap minden szakában van. Reggel 9 óra — párisi barátaink szerint ez még hajnal-nak számít — százával robognak össze-vissza, szinte versenyezve egy-mással, a kis fürge Citroen és Renault taxik és a hatalmas, nem valami szép külsejű zöld autobuszok. Lovaskocsit ritkaság látni.

A jobbról-balról elsurranó autók között eleinte bátortalanul indultunk neki a széles kocsitűtnak, később azonban hozzászoktunk a nagy forgalomhoz és nyugodtan jártunk-keltünk. Nagyon megkönnyítik az átkelést a kocsitűt közepén sűrűn kiemelkedő *közlekedési szigetek*. Megnyugtató érzés az is, hogy a soffőrök fokozottan vigyáz-nak a gyalogosok életére, mert a legesekélyebb baleset miatt igen súlyosan megbüntetik őket. A közlekedési rendőrök pedig nagy hozzá-értéssel végzik felelősségteljes munkájukat.

A Louvre-palota

Első nappali sétánk az Avenue de l'Operán keresztül a Palais Royal épületében levő Théâtre Français mellett elhaladva a **Louvre** udvarába vezetett. Be nem mehettünk, így kívülről ismerkedtünk meg először a világ egyik leghatalmasabb alkotásával.

A 198.000 m² területen fekvő épület egy régebbi épületnégyesből (**Vieux Louvre**) és a Tuileriák kertje felé huzódó, ujabban hozzáépített szárnyakból áll (**Nouveau Louvre**).

A régi rész építkezése a Lajos Fülöp és V. Károly által emelt erősség alapjain I. Ferenc idejében (1541) P. Lescot tervei szerint indult meg és különféle építésszek közreműködésével csak XIV. Lajos uralkodása alatt készült el. Le Veau az udvari részt, C. Perrault pedig a keleti külső colonnádost homlokzatot fejezte be.

Az új szárnyak építkezései Medici Katalin idejében kezdődtek és csak III. Napoleon uralkodása alatt fejeződtek be. Legutolsó építői voltak Visconti és Lefuel.

A Louvre-
kert
műemlékei
A Caroussel

A szárnyak között a Tuileriák kertjéhez csatlakozó park van. Itt áll Napoleon egyik diadalíve, a **Caroussel**, mely Septimus Severus római diadalívének utánzata. Tetejét díszítik a veneziai szt. Márk templom erkélyén álló szilaj, harci-bronzparipák pontos másolatai. A reliefek egyike a *pozsonyi békekötést* ábrázolja.

A diadalív körül sok szobor áll, köztük több művésznek a képmása és a Művészetet jelképező szobrok. Ott van a Gambetta-emlékmű is és a Párist jelképező háborús kompozíció.

A Tuileriák
kertje

Sétálva haladunk át a **Tuileriák pompás parkján**. Bizonyos írigységgel állapítottuk meg, hogy Páris a **parkok** városa. Azonban hiányzik a parkokból a legszebb virág: a gyermek. Ritkaságszámba megy gyermeket látni. Vigyáznak is rá. A közlekedési rendőr a legnagyobb forgalmat megállítja, ha gyermekes anya akar áthaladni a kocsúton!

A Tuileriák-parkja nevét azoktól a palotáktól kapta, melyek hajdan a királyok, később a konvent, majd Napoleon székhelyei voltak. Ezeknek ma már semmi nyoma nincs: az 1871-es kommun alatt a csőcselék felégette őket.

A kertben rengeteg szobor. Legnagyobb részük antik másolat. Vannak elég szép számban eredetiek is, de azok is majdnem minden mithologiai és ókori történelmi tárgyúak. A főútvonalon hatalmas vízmedencék vannak.

A Pl. de la Concorde felé eső részén áll a **Jeu de Paume** épülete. Itt van elhelyezve a külföldi modern művészeti gyűjtemény és itt szoktak időszaki művészeti kiállításokat is rendezni.

Kezdjük írigyelni a párisiakat a sok szépségért, mely az életet művészettel és a természeti szépségek gondozásával megnemesíteni tudó régi, gazdag Párisból rájuk maradt, a fényes múlt emlékeiért, a királyok palotáiért, és a polgárok üdülését szolgáló befásított terekért. Mindenféle sok levegő és sok zöld. Azt is láttuk azonban, hogy kulturájuk talmi. A francia nemzet, mint minden új gazdag, államforma változásokkor a nép elkápráztatására és a maga ámítására mások múltjának fényét kérte kölcsön. Művészetét az antik világ kulturájából ihlette meg, sokszor azonban egyszerűen lemásolta az antik műemlékeket. Ez a megállapítás kissé kiábrándított bennün-

ket a francia nagyságból és igyekeztünk szabadulni a kicsinyítő reminiscenciákkal telített történelmi légkörből.

A Metropolitaine

A messze multat kerestük, a **Notre Dame**-hoz igyekeztünk. Közben megismerkedtünk az autótaxi mellett második kitűnő közlekedési eszközzel, a földalattival (metró). Utánzásra érdemes szervezettséggel igazítják el a francia nyelvet nem beszélő idegent a lejáratoknál és az állomásokon kifüggesztett értelmes közlekedési térképen kezdve az útírányt jelző különféle táblák és bent a kocsiban pedig az összes állomásokat, valamint azok közelében lévő utcák házszámaait feltűntető grafikonok. Bárki bármilyen címre eljuthat minden kérdészködés nélkül, csupán a térképet és a kiírásokat kell figyelemmel kísérnie.

A metróból kiszállva a Szajna 33 hídja közül a legrégebbin : a **Pont Neuf**-ön át megyünk a szigetre (Ile de Cité), ahol a **Notre Dame** épült a XII. század második felében.

A Notre Dame

Helyén előzőleg is templom állott, sőt már a római korban is áldozati hely volt, erre enged következtetni a restaurálás ásatásai közben a főoltár alól előkerült Kr. e. I. századbéli Jupiter oltár.

A **Notre Dame** a gótikus építészet legelső és legszebb alkotásai közül való. Mai alakja már restaurálás eredménye, mert a forradalomban az »Ész templomává« tették meg és barbár pusztításokat vittek véghez benne. Le Duc és Lassus állították helyre a mult század közepén.

Öthajós beosztású, kereszthajós templom. Az oldalhajók a francia katedralisokat jellemzően körülfutják az új főoltárt. A külsőhajókat kápolnakoszorú szegélyezi. A színes üveglablakok egy része eredeti, legnagyobb részük azonban a restaurátorok tervei után készült.

A homlokzat hármass vízszintes tagozású : az alsó részen vannak a szobordíszes, tympanonos kapuk, felettük a királyok galériája. A középső részen van a gótikus homlokzatokat jellemző hatalmas rózsablak, a felső részben pedig a »nagy oszlopcsarnok«, felette a ballustrád, a chimériák és szörnyek groteszk alakjaival. A tornyok befejezetlenek. 365 lépcsőfok vezet fel a toronyba. Tetejéről szereztük az első teljes tájékoztató képet Párisról. Körüljárva, sorba ismertük fel a képeken annyiszor látott kimagasló nevezetességeket. Megismerkedtünk egyszersmind közelről a gótikus építészeti szerkezettel, a támasztó ívekkel, az érdekes szobordíszekkel. Elég közelről láthattuk az ú. n. huszártornyot, mely a hajók kereszteződése felett helyezkedik el.

A huszártorony gömbjében van állítólag elhelyezve a Szent keresztfa egy szilánkja.

A sekrestye és a kápolnák díszítése is a restaurátorok műve. A templom kincstárában láttuk többek közt Szt. Lajos szentségtartóját és azt a ciboriumot, melyből Mária Antoinettet és XVI. Lajost kivégzésük előtt megáldoztatták.

**Porte
St. Martin
és Porte
St. Denis**

A templom megtekintése után sétálva indulunk haza felé. A Bd. Sebastopole-n át elmentünk XIV. Lajos győzelmei emlékére épített régi díszkapuhoz: a **Pte St. Martinhoz és a Pte St. Denishez**, innen pedig az emberektől feketélő nagy boulevardon át hotelünkbe.

Az igazi forgalomról még mindig nem alkottunk képet. Legnagyobb tömegek este fél 7 körül, az árúházak és üzletek zárása után mozognak az utcán. Ilyenkor pillanatok alatt megtelnek a kávéházak terraszai, mindenki oszsonázik, vagy valami hűsítő mellett pihen.

**A Trinité és
St. Augustin
templomok**

Ebéd után tovább folytattuk sétánkat. Betértünk a tiszta reneszánsz stílusban épített **Trinité templomba**, majd pedig elmentünk a közelében levő **Gare St. Lazare** előtt és elnéztük a pályaudvar előtt kavargó tömeget. Innen nem messze van a **St. Augustin templom**,

melynek főérdekessége a vasszerkezetnek díszítő elemként való hangsúlyozása.

**A
Madeleine
templom**

Feledhetetlen emléke ennek a napnak a **Madeleine templom**, megtekintése. Ez a világ egyik legszebb temploma. 1763-ban épült, tiszta klasszikus görög-korinthusi perisztolos stílusban. Napoleon idejében rövid ideig a »Dicsőség temploma« volt. Belsejének kiképzése monumentális: négy egyenlő nagy kupola fedi; márványfalakkal burkolt falait a kupoláknak megfelelően függőlegesen tagolják a nagy kövekkel összefoglalt oszlopok. Meleg hatást vált ki a főoltár finom szoborcsoportja, a sok kép és a szentély mozaikja.

**A nagy
árúházak**

A történelmi és művészeti magaslatokról ismét leszállunk a földre: Páris képének egy jellemző darabját néztük meg: a nagy árúházakat. A két legújabb, legmodernebb és legnagyobb árúház, a **Printemps és a Lafayette** egymás mellett fekszenek. Estefelé mentünk be, akkor legnagyobb a forgalom. Néhány száz kiszolgáló, néhány ezer vevő, rengeteg hozzáférhetően kirakott áru, fény, ragyogás, 5–6 emelet, liftek, mozgó lépcsők kápráztatják el a betévedt idegent. Itt tetőtől-talpig felöltözhet mindenki, háztartása felszerelését beszerezheti. Amit kiválaszt, azt végül egy helyen fizetheti és ott is veheti át vagy címére küldetheti.

Az egész kereskedelmet jellemzi a kirakodóvásár jelleg. Az előkelő fűszeres is épügy kirakja a gyalogjárón elhelyezett állványokra portékáját, mint a droguista vagy a könyvkereskedő. Ott lehet válogatni, vásárolni és fizetni.

**A Café de
la Paix**

A sok járás-kelésen kívül a friss benyomások is kifárasztottak bennünket. Szívesen ültünk le a **Café de la Paix** terraszán. Itt ismét hasznos tudnivalókat tanultunk meg. Annak fizetünk, aki kiszolgál és pedig azt az összeget, amely a fogyasztott étel vagy ital tányérján fel van tüntetve. Borraivaló itt is 10%. Az ember nyugodt, nem kell aggódni, hogy sokat vagy keveset ad a kiszolgálásért.

Még nem vagyunk 48 órája sem Párisban, de már ismerjük Páris életéből mindazt, amiben a pesti élettől különbözik, amit így otthonias, szabad mozgásunk biztosítására szükséges tudnunk. Most már nyugodtan megkezdhetjük rendszeres tanulmányozását Páris kultúrkincseinek, melyeket 2000 esztendő múltja alatt nagyjai összegyűjtöttek.

Ma a legtöbb gyűjtemény az állam kezelésében van. Ezek megtekintésére beléptidő kedvezményt kaptunk.

A Louvre-múzeum története

A Muzeumok sorát természetesen a **Louvre**-n kezdjük meg. Az első alkalommal általános tájékozódást szereztünk. Átsétáltunk a termeken, csak egy-egy nagyon híres alkotásnál időztünk tovább. Közben megismerkedtünk a gyűjtemény érdekes eredetével is.

A gyűjtemények **alapját** a nagy mecénás, a művészekről körülvevett I. Ferenc vetette meg. (Tudjuk, hogy Lionardót is vendégül látta élete végéig). Két olasz művésznek megbízást adott a király képek vásárlására és híres antik szobrok bronzmásolatainak megszerzésére. Ezt a »Királyi gyűjteményt« (Cabinet du Roi) minden utóda gyarapította, így főleg XIV. Lajos Colbert ügyes vásárlásaival.

A forradalom már végleg muzeumnak nyilvánítja a **Louvre**t, ide hordatja össze a Lajosok kastélyainak, valamint a templomoknak mérhetetlen értékű műkincseit.

A Napoleon által gyűjtött és zsákmányolt műtárgyak (Musée Napoleon), melyek egy része 1815-ben visszaszármazott ugyan tulajdonosaik birtokába, a Louvre Európá akkori legnagyobb gyűjteményévé tették.

1848 óta állami kezelésben van. Azóta állománya folyton gyarapszik vásárlás és egész magángyűjtemények ajándékozása útján.

A Louvre felőli eredeti emlékekben és részben másolatokban a festészet, szobrászat és iparművészet történetének valamennyi korszakát. A korszakalkotó vezéregyéniségek legalább is egy-két műalkotással szerepelnek. A Louvre megismerni tehát annyi, mint a művészettörténetet ismerni. Alapos áttanulmányozásához hónapok sem elegendők, de 4—5-szöri megtekintés után mégis fogalmat alkothatunk legnagyobb értékeiről.

Az ókor művészete
A
Milói Vénus

Az ókori művészet szobrászatát nagy részben tökéletes másolatok képviselik. A néhány eredeti azonban a művelt világ érdeklődésének középpontjában van. Így a **milói Vénus** az emberiség örök gyönyörűsége, a kutatók örök rejtélye: nem tudják megállapítani, mely korból ered, nem tudják megállapítani hiányzó karjainak mozdulatát sem. Bizonyos azonban, hogy a szobor kiváltságos tehetségű művész alkotása. Erre vall szuggesztív megjelenése, az alak lágy mozdulata, a test friss, vibráló életteljessége és a fej méltóságos kifejezése.

A görög szobrászati rész hírességei között ott van még a **samothracei Nike** szobor is.

Az assir-babiloni, az egyiptomi (Irnok szobor!) és római szobor-

gyűjtemény után következnek a keresztény középkori román és gótikus szobrászat emlékei.

**Michel-
Angelo.**

**A francia
szobrászat**

A reneszánsz művészet kimagasló darabjai: **Michel-Angelo Rabszolgái**, melyek eredetileg a »félelmetes erejű zseni« életének egyik főművéhez, a római San Pietro in Vincoli templomban felállított **II. Gyula pápa siremlékéhez** készültek, azonban a sir-emlék tervének többszöri megváltoztatása következtében onnan elmaradtak.

A gyűjtemény legnagyobb részét természetesen a nagy **francia szobrászok** alkotásai teszik ki. Itt találjuk J. Goujonnak, a Louvre egyik díszítő művészenek szobrait, majd Puget, Houdon, Falconet, Bary, d'Angers, Dalou, Carpeaux stb. műveinek egész sorozatát, Mindmegannyi képekről már jól ismert alkotás.

**Antik
kerámiai
gyűjtemény**

Tizenhárom termet foglal el az antik **kerámiai** gyűjtemény, mely tartalmazza a legkülönbébb vázatispusok egész sorozatát. Ugyanezen termekben vannak kiállítva ókori üvegeműek, kamea és görög falfestmények maradványai, elefántcsont munkák és tanagrafigurák.

Általában több időt töltöttünk a **képtárban**. Körülbelül 3000 kép van kiállítva. Némely mesternek egész munkásságát áttekinthetjük itt. Sajnálattal kellett azonban megállapítani, hogy a képeket nem gondozzák olyan elővigyázattal, mint az olasz múzeumok.

**A képtár
Olasz festők
A
Mona Lisa**

A XIV. és XV. század olasz mesterei nincsenek ugyan oly teljes számban, olyan sorozatokkal és olyan értékekkel képviselve, mint az olaszországi gyűjteményekben, de azért a legnagyobbakat, akik hordozható képeket festettek, itt találjuk. Cimabue, Giotto, Gaddi, Ghirlandajo, Botticelli, Mantegna (Par-nassus), Fra Angelico a reneszánsz nagy lendületének kezdetét képviselik.

A nagymestereknek, úgymint Lionardonak, Raffaelnek, Correg-ionak, Tizianonak leghíresebb művei függnék egymás mellett. Minden egyes külön termet érdemelne.

A **Mona Lisa**-hoz elzarándokol az egész művelt világ. Nemcsak mint örökértékű műalkotás jelentős ez a kifürkészhetetlen női lelket ábrázoló, bájos összhatású, végtelen perspektívájú tájháttérbe helyezett arekép, hanem kompozíció szempontjából is nagy haladást jelent egykorú mellkép portrékkal szemben.

Mellette sorakoznak **Lionardónak** többi művei, a mintaszerű kompozíciójú Sziklás Madonna a mesteri, sokat emlegetett »chiaroscuro« megvilágításával, a Keresztelő Szt. János a sokat utánzott lionardeszk mosollyal, Mária a gyermek Jézussal.

Itt van **Raffael** egyik legszebb Madonnája: a Szép kertész nő és a Fialat férfi portréja. **Giorgione** bájos Koncertja és **Tiziano** előkelő portréi zárják be az említésre méltó olasz mesterek képeinek sorát.

**A spanyol
festők**

A **spanyol** festészetet is legnagyobbjainak művein tanulmányozhatjuk. Itt sorakoznak Murillo, Velazquez, Ribera, Goya és a modernek egyik ideálja,

Greco, akinek újra felfedezésében a magyar műgyűjtőknek, főleg **Nemes Marcellnek** igen nagy része volt. Tiziano és Tintoretto voltak mintaképei, színezésüket és kompozíciójukat megtartva, alakjait megnyújtja, vagy mint ő maga mondja: égi lényekké formálja.

**Flamand
és holland
festők**

A flamandok és hollandok galériája a Van Eyck testvérekkel kezdődik. Ők honosították meg az olajfestést. Van Dyck, Jordaens, Snyders, és Ruisdael egyformán értékesek. Hatalmas méretű vásznak egész sorozata mutatja be az életörömök és az egész-

séges jólét művészt, **Rubenset**.

Rembrandt

Vele ellentétben áll a szerény, puritán, az élet mélységeiből merítő, festői problémákon tünődő **Rembrandt**. Az emmausi tanítványok, Ónarcképe és egyéb mesterművei között legmegragadóbb fivérének jóságos kifejezésű képmása.

Frans Hals a vidám portré lendületes kezű mestere. Hatalmas gyűjtemény képviseli az **életkép, állat- és tájkép** festőket. Csupa jól ismert nevek: Metsu, Matsys, van der Meer, van Ostade, Breughel stb.

Németfestők

A német festészet néhány Cranach, Holbein és Dürer képpel szinte elvész a hatalmas gyűjteményben. Jelentősebb darab nem akad köztük.

**A francia
festészet
XVII-XVIII.
század**

A képtár legtekintélyesebb részét természetesen a **francia festészet** nem mindig nagy mestereinek kétes értékű művei foglalják el. Rendezés szempontjából is ez a legzavarosabb része az egész muzeumnak.

A több mint 1000 képből álló anyag kezdődik az Avignoni iskola XIV. századbeli képeivel. Utánuk említésre méltó képek csak **Poussin**-nál és **C. Lorrain**-nál találhatók a XVII. században.

A XVIII. század udvari művészek munkásságának java ide került. Le Brun, Watteau, Fragonard, Boucher, Greuz, Vigée-Lebrun, Moreau minden válogatás nélkül kerültek a falakra.

**Klasszicista
és
romantikus
festészet**

A XIX századba átnyúlik a klasszikus festők művészetete. **L. David** (Horatiusok esküje, Mme Récamier) **Gros** és **Gerard** voltak ennek a fagyasztóan előkelő nyugalomú művészetnek a vezérei.

Velük csaknem egyidejűleg lépnek fel a patetikus, drámai mozgalmasságot ábrázoló, romantikusnak nevezett **Delacroix**, **Géricault** és **Ingres**, aki biztos, nyugodt rajzú előadásmódjával inkább a klasszikusokhoz tartozik. Tehetséges követője **Delaroche**.

**A
naturalisták
Barbizoniak**

A század második felében az irodalmi **naturalizmus** térfoglalása a festőművészek figyelmét is a természetre irányította. A receptekre épített idealizáló, szinpadias műterem festészetet rövidesen a hajszálatok és porszemek is ábrázolni kívánó **realista** művészet váltotta föl — tájképben, figurális tárgyú képben egyaránt. **Daumier** már meri ábrázolni az embereket köznapian, a piktorok egész társasága költözik ki a műteremből **Barbizonba**, hogy magát a természetet ábrázolhassák, úgy, amint Isten megteremtette.

Kegyeletes szemmel néztük ezeknek az úttörőknek a műveit,

melyeket annyit reprodukálnak — jól-rosszúl. **Courbet** Ornansi temetése, **Corot** sejtelmes párás tájképei, **Millet** Angelusa, **Troyon** állatképei, **Doubigny**, **Rousseau** művei mind jó ismerőseink.

Impresszionisták

Az ő művészetükből sarjadt ki az **impresszionizmus**, amely a naturalista hatás természetes tovább fejlesztése: azt ábrázolni, ami a tájból vagy jelenetekből a pillanatnyi benyomás után rögződött meg a művész lelkében, színben, rajzban és formában. Egyidejűleg a színskála is kibővült a fizikai színek színeivel, rájöttek, hogy minden világítás másképen hat a tárgyak lokális színeire, hogy a levegő felbontja a formákat, hogy kifejező mozdulatokat lendületes összefoglaló vonalakkal, összefoglaló szín- és árnyékfoltokkal lehet legjobban visszaadni, hogy az árnyéknak is van színe, hogy a nagy vonalakkal és egyszerűsített színfoltokkal ábrázoló kép kissé távolabbról nézve, teljesen azt a hatást teszi, amit a természet pillanatnyi impressziója. Minden egyes igazságnak megvoltak a maguk apostolai, akik síkra szálltak, ha kellett. Gyakran kellett, mert a régi receptekkel támadó akadémikusok féltékenyen védtek tekintélyüket és igyekeztek az új művészetet a közönség előtt neveltségessé tenni.

Ennek a szenvedélyes harcnak színterei voltak a kiállító helyiségek falai és a sajtó. Legbeszédesebb fegyverei és érvei maguk a képek. Ma, mikor már ezeken is régen túl van az önmagát megtalálni nem tudó művészet, csak a körülményekre való visszaemlékezéssel tudunk az őket megillető különleges tisztelettel tekinteni ezekre a képekre.

Itt látjuk **Manet**, **Monet**, **Pissaro**, **Renoir**, **Seurat**, **Signac**, **Degas** műveit, melyek mindegyike a maga idejében mindmegannyi «*casus belli*» volt.

Cézanne

Itt van néhány képe **Cézanne**-nak, aki stílusával az expresszionista művészet megindítójának számít. Igen nagy hatású festő volt **Puvis de Chavannes** is, aki pastell finomságú színekkel, egyszerűsített, preraphaelita vonalvezetéssel komponálta mélyértelmű képeit.

Angol festők

Rajz- és metszetgyűjtemény

A képtár két termét foglalják el a híres **angol festők**: **Lawrance**, **Turner**, **Gainsborough**, **Reynolds** stb. Igen jelentős az 50.000-nél több lapot számláló **rajzgyűjtemény**.

Világhírű a Louvre eredeti **rézmetszet** gyűjteménye is. Ugyanitt vásárolni is lehet másodpéldányokat. A Louvre egyéb gyűjteményeivel az idő rövidsége miatt részletesebben nem ismerkedhettünk meg. Egyszeri megtekintésre mégis némi fogalmat alkothatunk róluk.

**Királyi ékszerek
Napoleon koronája**

A **Galerie d'Apollon**-ban vannak elhelyezve különféle királyi ékszerek, többek közt **Napoleon koronája** és egy 136 karátos gyémánt. Maga a terem a Louvre legszebben díszített helyisége. Elnevezését (Apolló, a Napisten!) a Napkirálynak a Napistennel való associációjából nyerte. Bútorzata is XIV. Lajos korabeli. Mennyezet képei és a gobelinek azonban a XIX. századból valók.

**Reneszánsz-
termek**

A reneszánsz termekben fegyvergyűjtemények, fayenceok, üvegmunkák, faliszőnyegek, kis bronzok és porcellánok találhatók.

A francia **butorok** öt terme a Lajosok butorstílusait mutatja be. Teljesen különálló a **keletázsiai gyűjtemény**.

**Musée
des Arts
decoratifs**

A Rue de Rivoli-ról nyílik az **iparművészeti** rész. Itt tanulmányozhatjuk a francia lakásberendezés (bútorok, divattárgyak, hangszerek, edények, faliszőnyegek) és kosztümök, ékszerek fejlődéstörténetét egészen a legújabb időkig. Itt van **Napoleon trónja** és a reichstadti herceg bölcsője is kiállítva.

A legfelső emelet termeiben az angol lakásberendező művészet és a keleti textil- és lakkművészet, valamint a francia gyarmatok népművészetének érdekes példáit találjuk.

**Moreau-
gyűjtemény**

A **Moreau-féle híres festménygyűjtemény** is ennek a résznek néhány termében van elhelyezve. A gyűjtemény főleg modern festők műveit tartalmazza. Leghíresebb darabja: **Manet**: Ebéd a zöldben c. képe.

A Louvre gyűjteményei oly gazdagok és annyira kimerítik a történelem és a képzőművészetek emlékeit, hogy az utánuk megtekintett egyéb gyűjtemények már nem hatottak ránk a nagyszerűség erejével. Inkább csak itt-ott kiegészítették és elmélyítették a Louvreban kapott általános benyomásokat.

Petit Palais

A város szépművészeti múzeuma a **Petit Palais**-ban van. A gyűjtemény legnagyobb része itt is francia művészek alkotásaiból kerül ki. Egyes mestereknek külön termeik vannak. Igen értékes a gyűjtemény grafikai része.

**Luxembourg
múzeum**

A modern művészetekről szerzett ismereteinket a **Luxembourg**-múzeumban mélyíthettük el. Ez a gyűjtemény csak a XIX. század modern szobrászati és festészeti emlékeit tartalmazza.

A szobrászati részben **Rodin**: Ércora és Keresztelő Szt. Jánosa kapott meg bennünket legjobban. A festészet 11 termében kiállított legjelentékenyebb művészeket már a Louvreból ismerjük. **Puvis des Chavannes**: A szegény halász c. képe és **Carrière** néhány finoman átértzett kompozíciója még a sok jó kép között is kiemelkednek.

**A Rodin
múzeum**

Rodin múzeumnak és Rodin műveinek megtekintése legszebb élményeink közé sorolható. Rodint reprodukcióból soha nem lehet megismerni, annyi bravuros, leheletszerű finomság van művein! Kétségtelen, hogy Rodin egyike a világ legnagyobb művészeinek. Felfogásában impresszionista.

A szobrászati impresszionizmus szakitást jelent a régi felfogással, mely szerint a szobornak bármilyen nézőpontból kielégítő képet kell nyújtania. Az impresszionista szobor ezzel szemben pillanatnyi benyomást akar megrögzíteni, egy nézőpontból.

Az anyag megmunkálásába Rodin festői elemet is visz, még pedig a faragott kő és márványszobroknál reliefet használja fel a hatás fokozására, a mintázott szobrainál, az agyagnál és agyagmodell után

öntött bronznál pedig festői hatás kedvéért a formákat felbontja, felmarcangolja lázasan dolgozó ujjával. Portréinak úgy ad kifejező tekintetet, hogy a szemgödöröt raffinált lendülettel kivájja. Ha eszméket akar kifejezni, akkor pedig a kifejező mozdulatokat végző izmok működését túlzottan hangsúlyozza. (Az első ember, a Gondolkodó stb.)

A régi kápolnában gipszmásolatokban találjuk valamennyi mester művét is; eredeti márványok és néhány bronz, valamint rajzai a palota emeleti termeiben vannak elhelyezve.

**Cluny
múzeum**

A XV. században épített későgót stílusú apátsági rezidenciát 1833-ban rendezték be múzeumnak. A középkor és a reneszánsz iparművészeti emlékei között itt találjuk a keresztény lovagkor-, a kereszties hadjáratok fegyvereit, jelvényeit, a román és gótikus szobrászat néhány szép darabját, építészeti részleteket, eredeti oszlopfőket. Igen gazdag a fayánszok (Robbiák!), az emailok és az ötvösművi kegszerek, valamint a XV.—XVIII. századból származó zsidó szertartási és egyéb vallásos tárgyak gyűjteménye. Érdekesekek az üvegmunkák, a hangszerek, órák, toalettiszerek, csipkék, szőnyegek, himzések.

**A Guimet-
(keletázsiai)
múzeum**

A Guimet-múzeum nevét alapítójától kapta. Keletnek főleg vallási vonatkozású műtárgyait, istenszobrait, kegszereit találjuk itt mérhetetlen mennyiségben. Láttuk a kis **imagépeket** és a pagodák modelljeit. Termeket töltenek be a legszebb kínai és japán porcellánok. Iparművészek évekig megélhetnek az itt szerzett benyomásokból.

**Trocadero
Össze-
hasonlító
szobor-
gyűjtemény**

A Trocadero palota az 1878-iki kiállítás alkalmából épült. A középső épületben hatalmas — 6000 személy befogadására alkalmas — előadóterem van, a két szárnyépület pedig múzeum célját szolgálja. Ennek legérdekesebb része az **összehasonlító szobor-gyűjtemény**. Főleg a templomokon és palotákon alkalmazott középkori szobrászati emlékek hű másolatait találjuk itt. A szárnyépületben van a **cambodzsi** keleti gyűjtemény.

**A
Jackmart-
Andrée
múzeum**

A Jackmart-Andrée múzeum is az alapító család nevét viseli. A gazdag gyűjtő minden bútordarabja műtárgy. A falakon főleg XVIII. századbéli francia festők művei, de igen szép számmal találunk egyéb nagy mesterektől is képeket (Rubens, Rembrandt) és szobrokat (Donatello). A vitrinekben különböző korokból származó értékes porcellánokat, üvegneműeket, órákat és toalettiszereket tanulmányozhatunk. Különösen szép a bonbonnier gyűjtemény.

**A
Carnavalet
(város-
történelmi)
múzeum**

A Carnavalet múzeumban lejátsszódik előttünk Páris története a forradalomtól napjainkig. A palota maga is műemlék és történelmi nevezetesség is. P. Lescot kezdte építeni 1544-ben, mai alakját Mansart-tól nyerte 1660-ban. Az udvaron XIV. Lajos szobra áll, körülötte a falakat J. Goujon reliefjei díszítik. Az emelet 3 termében lakott néhány évig Mme Sévigné.

A földszinti rész a régi Páris képét mutatja reliefekben, szőnyegekben és festményeken. Egy terem a régi kosztümök kiállítása foglal el. Más termekben pedig Napoleon reliquiákat láthatunk, itt van a nagy császár halotti maszkja is, néhány szobra és egy-két mindennapi használati tárgya. A II. császárság, az 1870-i ostrom és a világháború emlékei, valamint a színészet fejlődés történetének bemutatása tölt be még néhány terem.

Az emeleti termek gyűjteményei részben a forradalmat mutatják be okmányokban és képekben. Ott vannak: a guillotin modellje, a kivégzések képei és a vezérek képmásai és egy emberbőrbe kötött »Constitution«. Szomszédos termekben Mme Sévigné, Rousseau, Voltaire emlékei vannak összegyűjtve. A képek között találjuk Gerardtól Mme Récamier ülő helyzetű portréját. Érdemes volt megtekinteni a múzeum numizmatikai és városépítészeti gyűjteményét is.

**A
Tudományos
Akadémia**

A tudományos akadémiát (**l'Institut de France**) Richelieu alapította 1635-ben. Székhelye 1806. óta a Szajna partján levő kupolás barokkpalota, szemben a Louvreval. Mazarin építtette még XVII. században.

**A Sorbonne
egyetem és
templom**

A **Sorbonne**, a világhírű egyetem ép úgy, mint a mi egyetemeink is, ma már több épületben helyezkedik el. Az eredeti palotát Richelieu építtette theologiai fakultás felállítására 1629-ben a barokk homlokzatú, kupolás **Sorbonne templommal** együtt.

**A
St. Geneviève
könyvtár**

A **St. Geneviève-könyvtár** a múlt század közepén épült. Olvasócsarnoka érdekes példája a vasszerkezet hajdani ötletes alkalmazásának. A könyvtár lépcsőházában áll az első párisi könyvnyomtatónak a szobra.

**A feltalálók
múzeuma**

Tudománytörténeti szempontból érdemes volt meg nézni a **Conservatoire des Arts et Métiers** gyűjteményt. Itt láthatók a nagy felfedezők eredeti kísérleti eszközei, többek között Foucolt ingája, Bleriot repülőgépe, Cugnot első gőzjárműve, Gay-Lussac és Lavoisier kémia eszközei.

**A Hotel
des Invalides**

Az invalidusok XVII. századbeli elhanyagolt palotája a hadi múzeum. A gyűjteményben minket érdeklő emlékeket is találunk, így Mátyás király és Báthory István fejedelem fegyvereit és a híres 180 méteres **Duna-láncot**, melyet 1683-ban, Bécs ostrománál a török hajók visszatartására húztak át a Dunán. Természetesen itt is nagyszámban vannak Napoleon reliquiák: Napoleon ruhái, fegyverei, száműzetésének emlékei, a rézkoporsó, melyben hamvait hazahozták 1840-ben Szt. Ilona szigetéről és eredeti sírját megjelölő emlékkő.

**Napoleon
sírja**

Az épülettömb legszebb része a templomépítésnek is egyik remeke, **Mansart** domja, melynek kupolacsarnokában, mélyítve van elhelyezve **Napoleon monumentális vörösmárvány síremléke**. Méltóbb pihenő helyet nem is találhattak volna a nagy császárnak. A csarnok kápolnáiban Napoleon két tábornokának és testvérének síremlékei vannak.

**A
Conciergerie
Maria
Antoinette
börtöne**

Az igazságügyi palota (Palais de Justice) Szajna felé eső részén, a híres órán (l'Horloge) van a bejárata ennek a borzalmas emlékű helynek. Itt voltak a forradalmi törvényszék börtönei, itt várták kivégzésüket az elfogott nemesek, és a forradalom bukott vezérei. Innen vitték őket utolsó útjukra a Pl. de la Concorde-ra, ahol mindig hatalmas tömeg tolongott a guillotin körül.

Maga az épület műemlék. A XIII. században épült királyi palota ujjáépítésekor, a XVIII. században helyezték el itt a börtönöket. Legszebb építészeti része a gótikus **Szt. Lajos terem**.

Mária Antoinette tömlőcén túl van a börtön régi kápolnája, ahol a királyi foglyok misét hallgathattak. A vitrinekben forradalmi emlékek vannak, köztük Mária Antoinettenek az a segítségkérő levele, melyet tűszúrásokból alakított betűkkel írt a börtönben.

**A Place
de Bastille**

Ezen a helyen volt Páris régi erődje, a Bastille, melyet 1370-ben építettek és később átalakították államfogházzá. 1789-ben a feldühödött forradalmárok a foglyokat kiszabadították és a hatalmas kövekből épített erősséget földig lerombolták. Köveiből hidakat és középületeket építettek. 1848-ban és 1871-ben itt voltak a legvéresebb barrikádharcok.

A tér közepén áll a **Collonne de Juillet**. A 47 méter magas oszlop tetején áll a kultúra fáklóját lobogtató Szabadság-szobor. Az oszlop tetejéről szép kilátás nyílik. Nevezetes terek még a **Pl. de la Nation** és a **Pl. de la Republique**. Mindkét tér közepén a köztársaságot jelképező szobrok állnak.

**l'Hotel
de Ville**

A régi városháza, mely a forradalmi események főszínhelye volt, 1871-ben leégett a barrikádharcban. Mai alakjában 1882 óta áll fenn. Termeiben igen sok műtárgy, szobor és festmény található.

A *katholikus* Franciaország fővárosa igen gazdag a templomokban. Minden stílus korszaknak megvannak a maga műemlékei. Legszebbek közé tartoznak a gondosan ápolt középkori kápolnák és templomok.

**A
St. Chapelle**

A Palais de Justice udvarán áll a gótikus építészet legtökéletesebb és leggazdagabban díszített alkotása: a **St. Chapelle**, melyet Szt. Lajos építtetett a Szentföldről hozott töviskoszorús és keresztadarab méltó elhelyezésére.

**A St. Etienne
du Mont
templom**

A **St. Etienne du Mont** szintén Páris legszebb templomainak egyike. 1492-ben építették, homlokzata azonban csak a XVII. században készült el. Gyönyörű faragású **szószéke** a reneszánszba átmenetet jelentő gótikus építészetnek igen szép emléke. Ablakainak üvegfestményei a XVI–XVII. századból valók. Egyik kápolnájában van szt. **Genovéva** ereklyetartója.

**A
St. Germaine
de Prés
templom**

Páris legrégebbi temploma a **St. Germaine des Prés**. Már a VI. században a Meroving királyok ide temetkeztek. Sokszor restaurálták. Középkori oszlopfőinek eredeti darabjait a Cluny múzeum udvari csarnokában őrzik. Belső színezése is a restaurátorok műve.

A
St. Germaine
l'Auxerrois
templom

Történelmi nevezetességű templom a **St. Germaine l'Auxerrois**. Tornyából adták meg 1572-ben — a szent Bertalan éjszakán — a harangjelet a gyilkolásra. Korai gót stílusban épült még a XII. században.

Hatásos harangjátéka minden délután hallható.

A
St. Sulpice
templom

A kéttornyos **St. Sulpice templom** 1646-tól épült a XVIII. század elejéig. Belső díszje barokk, homlokzata tiszta klasszikus stílusú. A konvent alatt a »győzelem temploma« volt. Orgonája egyike a létező

legnagyobbaknak.

A templom előtti téren áll a díszes **St. Sulpice kút**, melyet Visconti tervei szerint építettek 1847-ben.

A
Montmartre
és
Sacré Coeur
templom

A párisi városkép feltűnően kiemelkedő pontjainak egyike a **Montmartre** tetején épített **Sacré Coeur templom**. A Montmartre domb Páris minden véres történelmi eseményében szerepel. Az első párisi püspököt, szt. Dénest, itt fejezték le 270-ben. Navarrai

Henrik 1589-ben innen bombázta a várost. Innen indult ki a kommun lázadás is 1871-ben. Ekkor kezdték építeni Loyolai szt. Ignác néhai kápolnája helyén ezt az impozáns tömegű templomot, közadakozásból. Tervezője P. Abadie. Stílusa modern bizánci. Fehér nyerskő burkolja kívül-belül. Belső díszítésében felhasználta tervezője a mozaikot és a színes üveget is.

A kápolnák különféle szentek és mártírok tiszteletét szolgálják, nemes stílusú oltáraikkal, s a szentek művészi szobraival. A toronyban van a világ egyik legsúlyosabb harangja, a 190 méter-mázsás **Savoyard**.

A Val de
Grace
templom

A Sorbonne-hoz hasonló homlokzata van a **Val de Grace templomnak**, melyet Mansart épített 1645-ben. Főoltára pontos másolata a római Szt. Péter templom főoltárának.

A Pantheon

A Pantheon eredetileg templom volt, melyet Páris megmentőjének, szt. Genovévának sírja helyén építettek 1764-ben. 1835 óta a nemzet halottainak a temetkezési helye.

A kupolacsarnokban jelképes szobrok állanak, körül pedig hatalmas képek ábrázolják Páris múltját, többek közt Szt. Genovéva legendáját (Puvis des Chavannes). A kriptában egymás mellett vannak a nemzet nagyjainak, tudósainak, költőknek, íróknak, államférfiaknak és hadvezéreknek sírjai.

A
PèreLachaise
A halottak
emléke

A **Père Lachaise** Páris régi temetője. Elnevezését Lachése jezsuita atyától, XIV. Lajos gyóntatójától kapta, akinek háza volt ezen a helyen. 100 esztendeje temetik ide a híres tudósokat, művészeket, hadvezéreket. Itt nyugszik Musset, Chopin, Gericault, Lafontaine, Molière, Gay Lussac, Balzac, Wilde stb.

A temető egyik nevezetessége a bejárattal szemben felállított

„**Halottak emléke**“ Bartholomé szobrászművésztől. A halk fájdalom, a semmibe csüggedő gesztusok megrázóan emberi, egyszerű, tömör kifejezése ez az emlékmű.

**A
kremató-
rium**

A másik nevezetesség a **krematórium**. Éppen halott-hamvasztás volt, mikor odaérkeztünk. Minthogy a halottnak nem volt hozzátartozója, a hamvasztást intéző szolga végigkalauzolt bennünket az egész »szér-tartáson«. Végül felnyitotta a kemence ajtaját, melyben 1200 hőfokos, fehéren izzó lángok között porladt el a holttest. Ezt a borzalmas, kegyeletnélküli temetkezési módot a mi humanisztikusan nevelt gondolkodásunk nem veheti be soha! A krematóriumban elhamvasztott halottak alig 10 grammnyi maradék porát a szomszédos **kolumbáriumban**, apró kis rekeszekben helyezik el, egymásfelett több sorban.

**A
Montmartre
temető**

Másik régi temetője Párisnak a **Montmartre** tövében van. A sírköveken itt is sok ismerős névvel találkozunk. Zola, Berlioz, Heine, Dumas Fils, Rénan, Ampère stb. pihenik itt örök álmukát.

**A Palais
Royal
Molière
színháza**

A Palais Royal megtévesztő elnevezése onnan ered, hogy itt nevelték XIV. Lajost és Orleansi Fülöpöt. Ma az államtanács és a szépművészetek igazgatóságának székhelye. A forradalom alatt kertjéből szőlította fegyverbe a népet **C. Desmoulins**. Azon a helyen, ahol gyújtó beszédét elmondotta, szobor örökíti meg emlékét. 1848-ban egy időre ismét elfoglalja a nép, 1871-ben, a kommün alatt pedig fel is gyújtja. A restaurált palota oldalán emléktábla jelzi azt a helyet, amely részben **Molière színháza** volt. A kert szobrai között találjuk **Victor Hugo** képmását Rodintól.

**A Gaumont
Palace**

A Gaumont Palace a legnagyobb mozgófénykép palota. 5000 személyt fogad be. Zeneszámokkal és artistamutatványokkal kibővített műsora fél 9-től éjfélig tart. Minden szép benne, de bennünket nagyon zavart az előadás élvezésében a más szórakozó helyeken is tapasztalt »nagy személyes szabadság«, amely a korlátlan dohányzásban nyilvánult meg. Mindenütt sűrű füst. Sokszor alig látszik a színpad.

Les Halles

Igen érdekes látvány kora reggel a **vásárcsarnok** (Les Halles) forgalma. A 10 óriási vasszerkezetű csarnokon kívül az egész környék is csupa raktár és üzlet. Teherautók megszámlálhatatlan sora hordja be az árut, amit azután a közönség egész napon keresztül visz szét városzerte. **A börze** a XIX. század elején épült oszlopos homlokzatú klasszikus stílusban. 80 korinthusi oszlop övezi. Nagy csarnoka 32 méter hosszú.

**A
Luxembourg
kert**

Páris legszebb parkja, a **Luxembourg-kert**, melyet számos szobor díszít. Főútvonalának egyik végén van a híres **Mediciek kútja**, a másik végén pedig **Carpeaux** díszkútja, melyet a világ négy táját jelképező szobor díszít.

A Parc Monceau

A Parc des Buttes Chaumontes és a Bois de Boulogne

A Parc Monceau is szépen rendezett park. Szobrai közül híresebbek Chopin, Gounod és Maupassant emlékművei.

A Parc des Buttes Chaumont a mi népligetünknek felel meg. A városligethez hasonló, de sokkal nagyobb méretű a **Bois de Boulogne**. Itt vannak az előkelő lóversenyterek (Auteil, Neully), a sétakorzó és különféle látványos szórakozások.

Az Eiffel-torony

Az **Eiffel-torony** a technika csodája, a franciák büszkesége. Tetejére felmenni minden párisinak és idegennek kedves passziója. Pedig hogyan küzdöttek felépítése ellen, mikor Eiffel mérnök (a mi Nyugoti pályaudvarunk és Margit-hidunk építője) felvetette az eszmét felállítására. Azzal érveltek ellene, hogy elcsúfítja a város finom körvonalait. Nehezen járultak hozzá, és ma nélküle Páris képét elképzelni sem lehet. Karcsú, elegáns. Könnyeden tör a magasba. 300 méter magas, három emeletre van osztva. Háromszoros átszállással repíti fel liftje az utasokat. Tetejéről végtelen messze nyílik kilátás. Legfenségesebb látvány ilyen magasságból a naplemente. A most már közletről ismert nevezetességek fekvését innen nagyszerűen áttekinthetjük. Drótnélküli távíró- és rádióadóállomása fontos szerve a francia hírszolgáltatásnak.

Az Arc de Triomphe de l'Etoile
Az ismeretlen katona sírja

A másik sokat látogatott kilátópontja Párisnak az **Arc de Triomphe de l'Etoile**, az Avenu des Champs Elysées végén, ahol 12 sugárút fut össze. Napoleon győzelmes csatáinak emlékére épült. Falain vannak felírva a csaták színhelyei, köztük Győr is (Raab) és a hadvezérek névsora. Az építmény magassága 48 méter. Tetejére 146 fokos csigalépcső vezet.

A diadalív alatt impozáns elhelyezést nyert a világháborúban elesett, jeltelen tömegsírba került hősök emléke, az **Ismeretlen katona sírja**, amely felett örök láng lobog. Oda zarándokol mindenki, akinek hozzátartozója eltűnt és virággal borítja az egyszerű kőlapot.

Versailles
A kastély és a park

Versailles, a Napkirály székhelye villamos vonattal alig fél óra a várostól. A tiszta barokk stílusú palotát több európai uralkodó utánoztatta. Mansart építette, Lebrun díszítette. A parkot Le Notre tervei szerint rendezték és főútvonalán több szökőkút és vízmedencét helyeztek el.

A kastélyban voltak a király pazarberendezésű magánlakosztályai és a testőrség termei. A kápolna díszítése már túl szeszélyes rokokó. A sok dízesnél dízesebb belső kiképzésű terem között is legszebb az úgynevezett **tükörterem**, mennyezetig érő veneziai csiszolt tükörborítással. Ez a terem egyúttal igen fontos történelmi események színhelye is volt. Itt kiáltották ki 1871-ben a német császárságot és ugyanitt írták alá 1919-ben a súlyos feltételű német békeszerződést.

A másik hatalmas — 120 méter hosszú — csarnok a **Galerie des Batailles**, melynek falain a francia történelem nagy ütközeteit örökítették meg a legkiválóbb festők.

Láttuk az **erkélyt**, ahol Mária Antoinette és XVI. Lajos megjelentek elfogatásuk előtt a nép előtt.

Trianon

A királyi kastélytól a parkon és az erdőn át körülbelül 20 perc alatt lehet eljutni a **Trianon kastélyba**. Szótlanul, kedvetlenül jártunk a kastély termeiben, ahol kegyetlen békeszerződésünket hét évvel ezelőtt aláírtatták velünk. Nem tudtunk lelkesedni a termék gyönyörű empire berendezéséért, bár minden darab egy-egy Napoleon emlék. Igyekeztünk mielőbb kiszabadulni a fojtó történelmi levegőből.

Fontainebleau és Barbizon

Fontainebleau már jóval messzebb esik Páristól. Ez is kedves tartózkodási helye volt a francia királyoknak. A kastélyt még I. Ferenc építtette 1529-ben, körülötte gyönyörű parkot rendezett be. A kastély termei szintén sok nagy történelmi eseménynek voltak színhelyei. Itt volt bezárva a pápa, itt voltak a Lajosok termei, Mária Antoinette és Mme Maintenon lakosztályai. Itt tartózkodott legszívesebben Napoleon is, itt búcsúzott el a gránátosaitól, itt írta alá a lemondását is. Különös érdekessége ennek a kastélynak, hogy minden bútor, gobelin és egyéb berendezés eredeti helyén áll.

Fontainebleau közelében, a 17.000 holdas erdő közepén van **Barbizon**, a modern festészet új korszakának Rómája. A mi Paál Lászlónk is itt festette erdőrésztleteket ábrázoló remek képeit. Láttuk azt a mezőt is, amely **Millet** Angelusanak a színtere.

**St. Denis
A király-
sírok**

St. Denis közvetlen Páris határában van. Villamossal közelíthető meg. Itt épült az állítólag első gótikus templom, melynek hajójában és kriptájában vannak a híres királysírok. (Clodvig, Pipin, Martell Károly, I. Henrik stb., egészen Mária Antoinetteig.)

St. Cloud

St. Cloud, a párisiak látogatott kiránduló helye. Ide hajón mentünk, hogy egyúttal a Szajnapartot is megismerjük. A regényes park magaslaton fekszik. A fiatal festőgeneráció szívesen keresi fel tájait. Egyes kilátó pontokról egész Párist áttekinthetjük. Közvetlen szomszédságában van a porcellán gyártásáról híres **Sèvres**.

**Gondolatok
útközben,
hazafelé**

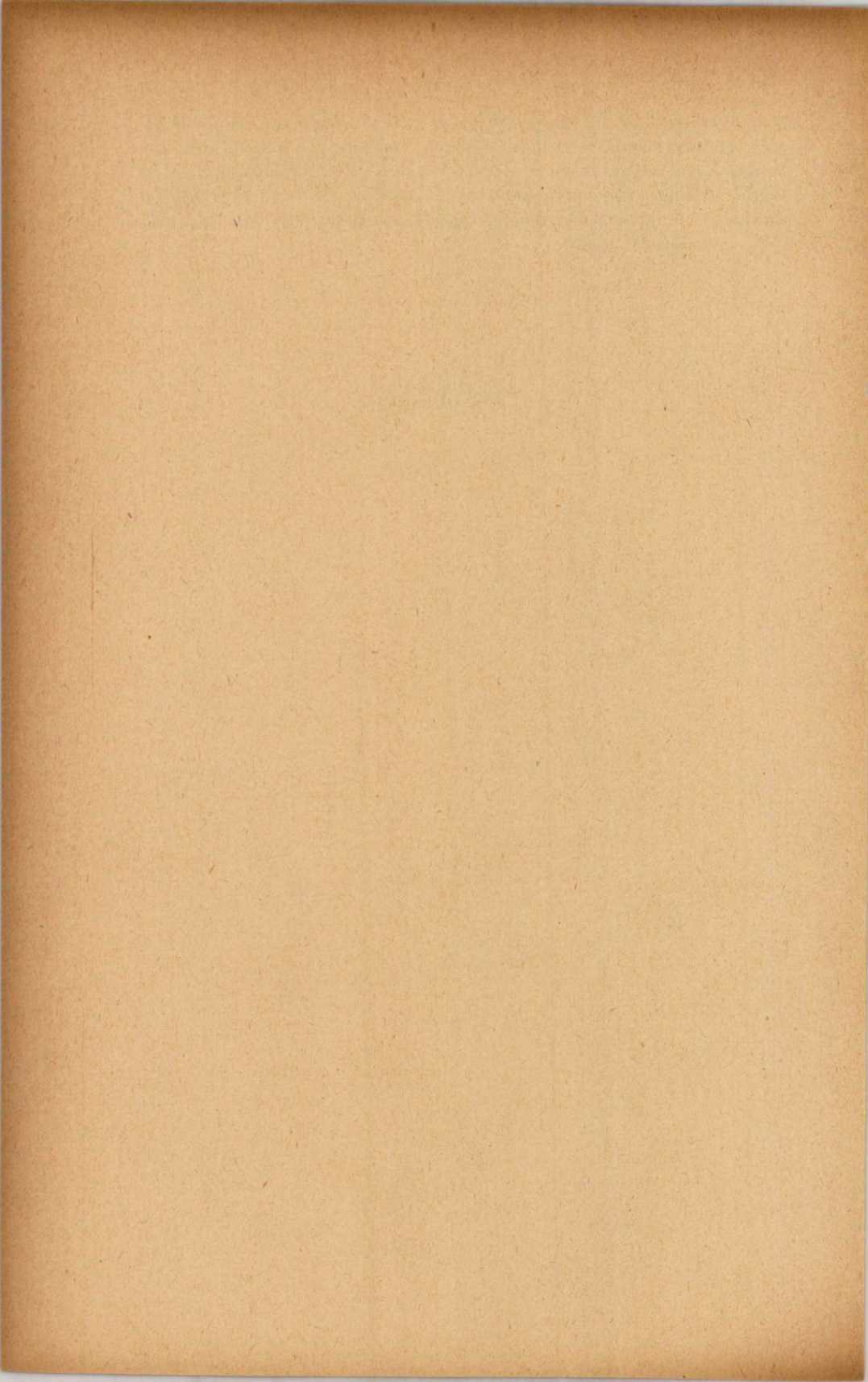
Sok szépet láttunk Párisban, mégis örömmel indultunk vissza. Alig vártuk, hogy mielőbb hazaérjünk. Valahogyan mindig idegenül éreztük magunkat a franciák között. Talán akaratlanul is nyomott benünket az a néma gyűlölet, amelyet ezzel a nemzeti életünkre törő »győztes« néppel szemben éreznünk kell.

Szinte felüdültünk, mikor hazafelé **Baselben** ismét kiszálltunk két órára a vonatból. Éles ellentétképpen éreztük egy becsületes, dolgozó, munkája árán megérdemelt jólétben élő nép csendes, biztos nyugalalmát.

Amint a baseli ősi műnszter tornyából végignéztünk a kanyargó Rajna síkságán, egyszerre kitisztultak két hét alatt Párisban összegyűlt zavaros impresszióink, felszabadultunk a mesterségesen fokozott,

örömeiket hajszólo életforgatag szemlélésének csüggerztő benyomása alól, egyszerre ismét a magunk fejével kezdünk gondolkodni és tisztult szemmel láttuk a francia gloire levegőbe épített épületének ingatag voltát. A kiélt francia népnek csak a multja bátor, az sem mindig dicsőséges, a jövő a becsületes, kitartó munkával dolgozó és tiszta életű, egészséges fajoké.

JACOBI KÁROLY

1862—1926

Jacobi Károly, tankerületi kir. főigazgató, intézetünk nyugalombavonult igazgatója, aki 35 évi tanári működés után alig egy évig élvezhette a megérdemelt pihenőt, 1926 december 11-én csendesen elhunyt s egy szelíd, derült decemberi napon kísértük el utolsó útján a farkasréti temetőben.

Régi, szász, luteránus, papi családból származik, de atyja már Brassó nagytekintélyű polgármestere, aki fiát nagy gondossággal neveleti. A szülőváros ág. h. ev. főgimnáziumában tett érettségi vizsgálat után (1882) a jénai, a berni és a berlini egyetemen tanul 3 éven át, majd a kolozsvári egyetemen fejezi be tanulmányait s itt nyeri el a tanári oklevelet is 1888-ban a magyar és latin nyelvi képesítéssel; de 1895-ben a pesti egyetemen a német nyelvből is megszerzi az oklevelet. A beszercei ág. h. ev. főgimnáziumban 1887 szeptemberében kezdi meg működését, innen 1892-ben a nagyváradi áll. főreáliskolához nevezik ki, 1898 elején pedig a budapesti V. ker. áll. főgimnáziumhoz helyezik át, ahol 1908-ban címzetes igazgató, 1911-ben az intézet kir. igazgatója lesz, 1922 őszén a tanker. kir. főigazgatói címet nyeri el. Nyugalomba vonult 1925 december 31-én. E mér-földkövek csak az állomásokat, az újabb és nehezebb munkaköröket jelzik, azt a tevékenységet, buzgalmat és küzdelmet, amelyet a 35 éves tanári pálya foglal magában, e száraz adatok nem merítik ki.

Jacobi Károly nagy készültséggel indult el a tanári pályán; teológiai, filozófiai és nyelvészeti ismereteket gyűjtött a hazai és külföldi egyetemeken és számos értekezésben, cikkben tárgyal különösen nyelvészeti és pedagógiai kérdéseket. Lefordítja német nyelvre a középiskolai Rendtartást és a Tanárvizsgálati Szabályzatot a külföld számára s ezért miniszteri elismerésben részesül. Nem pedagógiai ugyan, de jelentős munkássága volt az is, hogy 10 éven át a VKM.-ben a kabinetiroda részére készített német fordításokat revideálta. Mint tanár a kötelességteljesítésben lelkiismeretes és buzgó volt; csöngetéskor lépett a terembe és tanított gazdag ismereteiből, pedagógiai tapasztalattal. Csöndes, szelíd tanár, lelkesség szól a tanításából. És szeretet, megértés a gyermekkel szemben, akitől elsősorban a kötelesség teljesítését várja és követeli. Ez a vezérlő eszméje igazgatói tevékenységében is, mert azt vallja, hogy a puritán kötelességteljesítés tartja fenn az állam, a társadalom és a család életét, biztonságát és boldogságát. Családi és nemzetiségi tradícióit híven őrizte,

de azért magyar volt gondolkodásában, érzésében; a magyar állam-
eszme egységét vallotta — elképzelhetetlen volt neki más felfogás, —
ezt hirdette, ezt szolgálta becsületesen, őszintén. Az erkölcsök és
tekintélyek tisztelete, a vallásosság jellemének szintén erős vonása,
valamint a humánus és derült életfelfogás. Csak tisztelői és szerető
barátai, hálás tanítványai voltak, ellenségei soha.

Szülőföldjének sudár fenyőire, hatalmas tölgyeire emlékeztetett
a termete, erős válla, amely szorgos és szorgalmas élete folyamán
annyi terhet elbirt. Alig 60 éves korában megroppant szálás alakja
és csak mosolygó kék szeme, derűs hangulata volt a régi. Zúgolódás
nélkül, megnyugvással tűrte a csapást, miként a bölcsek. A feltűnést
mindig kerülő, csendes és halkszavú ember volt egész életében, elmu-
lása is nesztelen volt azon a szelíd, enyhe decemberi délutánon, ami-
kor hű barátai, tisztelői és hálás tanítványai olyan igaz szívvel állot-
ták körül koszorúhalmos ravatalát. Legyen csendes a pihenése is!

W. R.

SZAKÁCSI CSORBA KÁROLY

1878—1926

Már régen tudtuk, hogy nagyon beteg, mégis váratlanul ért és mélyen elszomorított halálának híre. Tizenöt éven át volt lelkes, buzgó tagja testületünknek, meleg baráti viszonyban annak minden egyes tagjával és annyira összeforrt velünk, hogy elmúlása fájdalmas veszteség mindnyájunk számára.

Régi nemes somogyi családnak a fia, akiben családi örökség volt a nyakas, megalkuvást nem ismerő magyarság. Iskoláit Keszthelyen végezte, majd Pesten jogot hallgatott. Önkéntesi éve után katonai szolgálatba lépett. Nyolc és féleves katonai szolgálat után lemondott tiszti rangjáról és tanári pályára lépett. A legnehezebb tanári munka jutott neki, az eleven, hazulról bizony gyakran elkényeztetett fiúk testi nevelése. Munkáját, míg egészsége engedte, a legnagyobb buzgalommal, lelkesedéssel és hozzáértéssel végezte. Katonás fegyelemre, példás rendre szoktatta a fiúkat, nagyban megkönnyítve az egész testület számára ifjúságunk nevelését és tanítását. Megkedveltette tanítványaival a test edzését. Hogy diákjaink a sport minden ágában szép eredményeket mutattak fel, az az ő hozzáértésének, fáradhatatlan munkájának érdeme. Testnevelésben elért sikereit nem megfélemlítéssel, hanem nagy pedagógiai érzékével, a gyermeki lelket megértő szeretetével érte el. A diákság rajongásig szerette, érezte, hogy heveskedése ellenére is csupa szívember. Azt csak mi tudtuk, hogy hány fiú érdekében szólt jó szót melegszívű pártfogójuk.

A testnevelés, az iskolai munka nem kötötte le minden idejét. Élénk résztvett a társadalmi életben. Tanári egyesületeinkben vezető helyet töltött be, gyűléseinken állandóan résztvett és gyakran szólt fel kartársai érdekében. Mint egyházának hű fia, buzgó munkásságot fejtett ki a presbyteriumban, az egyházi életben. Tevékeny résztvett a politikai életben, nemcsak szóval, hanem amikor kellett, tettel is.

A világháború őt is a harctérre szólította. Legénységi sorban került a frontra, ahol 44 hónapot töltött s ott szerezte magának vissza tiszti rangját. Galiciában, a Kárpátokban, Volhynia mocsaraiban harcolt magát soha nem kímélő, kemény elszántsággal. Kitüntetései mutatják vitézségét. De a sok nélkülözés, az átélt szenvedések megviselték vasszervezetét, nyomot hagytak lelkén. Délceg tartásán nem látszott meg, de magában hordta már halálos betegségének csíráit.

Az összeomlás, a forradalmak, a kommunizmus alatt nagyon szenvedett hazafias lelke. Nyakas magyarsága nem ismert meg-

hunyászkodást. Agitált, szervezett, bátorította a csüggedőket, úgy-hogy vakmerőséggel határos merészségével nem egyszer kockáztatta életét. Szolgálatiért nem kért és nem is fogadott el semmiféle jutalmat. Maradt, aki addig volt, a maga munkájának élő, buzgó tanár. Minden indulatossága és már beteges érzékenysége ellenére maradt a jó ember, aki örömet tett szivességet mindenkinek, de elveiből még legjobb barátaival szemben sem engedett.

S mikor két éve baja súlyosra fordult, bámulatos lelki erővel küzdött betegsége ellen. Sokáig annyira a régi maradt, hogy alig hittünk neki, ha néha panaszkodott.

Egész embert, szókimondó, gerinces magyar embert, kiváló tanárt, jó barátot veszítettünk benne. A farkasréti temetőben, majd a körmendi családi sírbolt előtt Schmiedt Alajos búcsúztatta testületünk nevében.

Hűséges kegyeletünk meg fogja őrizni emlékét.

A. P.

I.

ISKOLÁNK MULTJA.

Pest város ifjúságának gimnáziumi oktatását az 1850-es évekig az 1717-ben megnyílt kegyesrendi főgimnázium és az 1823 óta működő evangélikus gimnázium látta el. Harmadik gimnázium gyanánt az akkor Magyarországon is korlátlanul intézkedő bécsi cs. és kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium, Albrecht főherceg kormányzó kezdeményezésére, a mi intézetünket szervezte s nyitotta meg 1858 október 4-én, egyelőre négy osztállyal, »K. k. Staatsgymnasium in Pest« címen. Az új intézet felállításával az abszolutisztikus kormánynak nem az volt a célja, hogy rohamosan fejlődő fővárosunk fokozott művelődési igényeit kielégítse, hanem egyenesen az, hogy a közös birodalom politikai céljait szolgálja vele: császárhű, németműveltségű értelmiséget neveljen. Ezért magyarul nem is tudó tanárokat nevezett ki s az oktatást német nyelven, teljesen az osztrák középiskolai »Organisationsentwurf« tanítórendszerével kezdette meg. Céljait azonban meg nem valósíthatta. A főváros hazafias közönsége továbbra is a hazafias szellemű piaristákhoz járatta fiait, a mai Vigadó helyén állott Redout-épület első emeletén elhelyezett új intézet osztályai pedig néptelenek maradtak. Ezekbe csak az idevezényelt osztrák-cseh tisztviselők gyermekei jártak.

Az abszolutizmus bukásával intézetünk állapota is gyökeresen megváltozott. A főváros közönségének s az intézet időközben kinevezett magyar tanárainak kívánatára a budai Helytartó-Tanács 1861 tavaszán kiadott rendeleteivel a magyart tette az oktatás nyelvvé, a magyarul nem beszélő, bár egyébként nagy szaktudással és buzgalommal működő osztrák-cseh tanárokat elhelyezte és helyüket magyarokkal töltötte be. Első magyar tanárok voltak Bartal Antal, Corzan Avendano Gábor, Dunai Ferenc és Veress Ignác. 1862-ben volt iskolánkban az első érettségi vizsgálat.

Az így nemzetivé vált intézet újjászervezésén két kiváló szerzetes-igazgató: a kegyesrendi Nagy Márton (1861—62) és a bencés Rómer Flóris dr. (1862—66) buzgólkodott. Az intézet a vallásalapról fenntartott kir. kat. gimnáziumok sorába került, melytől az állam csak 1898-ban vette át.

A tanulók számának rohamos emelkedése több ízben költözködéssel kényszerítette iskolánkat. Tíz esztendő telt (1858—68) a régi Redout-épület elhanyagolt, egészségtelen helyiségeiben, négy évet (1869—74) a mai Semmelweis-utcai 23. számú bérházban. Majd a belvárosból a VI. kerületbe költözött és két éven át (1874—76) a Dohány- és Akácfa-utcák északnyugati sarkán álló bérházban szorongott. Innen került végleges helyiségébe, V. kerületi díszes palotájába. Ez Trefort Ágost miniszter támogatásával, Kolbenhayer Ferenc tervei szerint az 1874—76. években épült fel a Markó- és Súlyom-utcák sarkán, gazdag olasz renaissance-stílusban, 1548 m² beépített területen, a vallásalap terhére 410.847 forint költséggel. Dísztermét a világhírű magyar mesterek: Than Mór és Lotz Károly pompás festményei díszítik.

Az időközben szervezett párhuzamos osztályok befogadására az anyaépület nem volt elegendő. Ezeket külön bérházakban elhelyezett fiókkintézetekként kellett megszervezni s ezekből fejlődtek ki a későbbi önálló intézetekké vált VI. kerületi (lovag-utcai) és III. kerületi (óbudai) állami főgimnáziumok. Az 1921. tanévben Alagon nyílt meg iskolánk fiókkintézete, de ez tanulók hiányában hamarosan megszűnt.

Iskolánk szellemi és erkölesi munkáját kezdetben császári és királyi iskolafelügyelők: 1858—59: Haas Mihály, utóbb szatmári püspök, 1859—61: Halder Konrád, azóta pedig a következő tanterületi királyi főigazgatók irányították: 1862—66: Fesztl Károly prépost, utóbb pécsi jogliceumi igazgató, 1867—91: Lutter Nándor, 1892—1918: Erődi Harrach Béla, 1919-től kezdve Pintér Jenő.

Igazgatókként vezették intézetünket 1858—61: Sobola János, 1861—62: Nagy Márton, 1862—66: Rómer Flóris, 1866—97: Corzan Avendano Gábor, 1897—1911: Wagner Alajos, 1911—1925: Jacobi Károly, 1925-től kezdve Krompaszky Miksa.

Tanári karunkban az intézet fennállásának minden szakában találunk oly kiváló tagokat, akiket szaktudományuk önálló művelése egyetemi tanszékre vagy a Magyar Tudományos Akadémia tagjai közé emelt. Egyetemi tanszékre emelkedett közülök Ábel Jenő, Bartal Antal, Bleyer Jakab, Cherven Flóris, Kassai Gusztáv, Némethy Géza, Riedl Szende, Rómer Flóris, Siegescu József, Szentpétery Imre és Zolnai Gyula.

A Magyar Tudományos Akadémiában, vagy azon kívül is, mint tudományos irodalmunk érdemes munkásai váltak ki a fentemlítettek közül: Bayer József, Csopey László, Holub Mátyás, Köpesdy Sándor, Lonkay Antal, Kempf József, Pozder Károly, Schwicker J. Henrik, Szarvas Gábor és Veress Ignác.

Ily elsőrangú erőkben bővelkedő tanári karunk természetesen sok oly kiváló tanítványt képezett ki, akik idővel maguk is a tudomány, a művészetek s a közélet jeleseivé váltak. Érettségit tett növendékeink névsorából legyen elég a következőket kiemelniük érettségi vizsgálatuk időrendjében : Egyetemi tanárokká lettek részben hazai, részben külföldi egyetemeken : Heinrich Gusztáv, Mihalkovits Géza, Báron Jónás, Purjesz Zsigmond, Láng Ede, Wittmann Lázár, Hampel József, Kováts Gyula, Davida Leó, Pecz Vilmos, Havas Adolf, Schwarcz Gusztáv, Szinnyi József, Temesváry Rezső, Ferdinandy Géza, Tangl Ferenc, Tangl Károly, Molnár Géza, Kenéz Béla, Hekler Antal, Wekerle Sándor és Hudovernig Károly. Intézetünkéből kerültek ki Zsitvay Tibor, a képviselőház elnöke, Hevesi Lajos, Zboray Aladár, Szini Gyula, Krudy Gyula, Szenes Béla írók, Kern Aurél, Szirmai Adolf, Szántó Imre és Kerpely Jenő zeneművészek, Fröhlich Róbert, Toldy László, Báthory Nándor, Pulszky Károly, Volf György, Márkus Dezső, Morvay Győző és Éber László tudományos írók.

Iskolánk az 1926—27-iki tanévvel fennállásának 68-ik évét tölti be.

ISKOLÁNK AZ 1926-27. ISKOLAI ÉVBEN.

1. **Az iskolai év lefolyása.** Az iskolai szorgalmi idő az idén a rendesnél két héttel később kezdődött. A nyaralásból visszatért ifjúság váratlanul még kétheti pihenőhöz jutott. A tanév e pótvakációtól eltekintve sem volt zavartalan lefolyású, mert a nedves téli időjárás alatt kitört spanyolnátház napokon át növendékeink egyharmadát tartotta távol az iskolától. Mindezekről eltekintve, az iskolai év lefolyása rendesnek mondható. A tanulók egyre fokozódó szorgalommal végzik tanulmányaikat. A gimnáziumba lépő ifjúság nagy százalékban olyan, mely a középiskola elvégzésére képes. Ennek tudható be a tanulmányi előmenetel osztályzatokban is kifejezésre jutó kielégítő volta.

2. **Személyi változások.** Iskolánk tanulói létszámának fokozatos csökkenése következtében osztályaink száma kettővel kevesebb lett. Ennek következtében több kiváló tanártársunk más intézetbe helyeztetett át. Így **Klima Lajos**, tanári szolgálatra beosztott igazgató a VII. ker. áll. Madách Imre gimnáziumba, **dr. Dittrich Vilmos** r. tanár a VIII. ker. áll. Zrinyi Miklós reálgimnáziumba, **Rónay Kázmér** r. tanár a VII. ker. áll. Szt. István reálgimnáziumba, **dr. Soós Sándor** r. tanár a VI. ker. Kölcsey Ferenc reálgimnáziumba, **Dubovitz István** r. tanár a VII. ker. áll. Madách Imre gimnáziumba. Az elhunyt Csorba Károly testnevelő tanár helyére **Tihanyi Béla** X. ker. áll. gr. Széchenyi István reálgimnáziumi tanár helyeztetett át.

E nagymérvű személyi változások és az ennek következtében beállott tanári létszámesökkentés nagy munkát rótt a testület jelenlegi tagjaira, mert a magas óraszám mellett a helyettesítéseket csak nagy nehézségekkel tudtuk ellátni. A jelen tanév folyamán vált meg intézetünkötől egy negyedszázadnál hosszabb hittanári szolgálat után **dr. Weisz Miksa** rabbi, izr. vallástanár. Mély tudás, kitünő tanári átadóképeség jellemezte őt, mint tanárt, kit tanítványai az intézetből való kilépés után is rajongó szeretettel öveztek. Itteni áldásos munkáját az ő nagy tudományos felkészültségével az élet nagy iskolájában folytatja, mint híveinek lelki vezetője és hivatott mestere. Összes eltávozott kartársunkkal mindig fenntartjuk a közös munka végzésében kisarjadt baráti jóviszonyt s hisszük, ők is szívesen gondolnak egykori otthonukra.

3. **Hivatalos látogatások.** Iskolánkat a budapesti tankerület kir. főigazgatója: **dr. Pintér Jenő** több ízben meglátogatta, résztvett az összes osztályok tanítási óráin, elnökölt az összes magánvizsgálatokon és a tanév végén az érettségi vizsgálatokon. Megfigyeléseit 1927 március 24-én tartott főigazgatói tanácskozáson közölte a tanári

testülettel. Tudásának gazdag tárházából nagy értékeket tett közkinccsé azáltal, hogy a tanári katedrán szerzett évtizedes tapasztalatait adta át testületünknek követendő példaként. A tanácskozáson nagy elismeréssel nyilatkozott az elnöklő főigazgató úr úgy a megszilárdult fegyelmi állapotról, mint az ezzel karöltve járó tanulmányi előhaladásról. A jóleső elismerés buzdítólag hat testületünkre, hogy munkánkat még fokozottabb lelkesedéssel folytassuk.

Személyes látogatásain kívül a tankerületi főigazgató úr a hivatalába beosztott szakfelügyelő urak sűrű látogatásai révén is ellenőrizte iskolánk munkáját. Így **Krywald Ottó** prépost úr a róm. kath. hittant, **dr. Bartha József** igazgató úr a magyar nyelvet és irodalmat, **Obendorf Károly** tanár úr a német nyelvet és irodalmat, **dr. Vargha György** tanár úr a természettudományi és földrajzi, **Schmiedt Alajos** tanár úr a matematikai és fizikai, **Bernáth János** igazgató úr a testnevelési órákat látogatta. A középiskolai szakfelügyeleti intézmény, amelyet **Pintér Jenő** tanker. főigazgató előterjesztésére létesített annakidején a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, a gyakorlatban kitűnően bevált, mert a közösen megtartott főigazgatói irányító tanácskozások kizárják azt, hogy a túlságos szakszerűség felborítsa az egyes tárgyak között fenntartandó egyensúlyt, másrészt minden jelentés a főigazgató kezébe futván be, aki minden iskolát és minden tanárt ismer, egységes kép alakul ki a részletjelentésekből is, ami a legfelsőbb tanügyi hatóságok számára nélkülözhetetlen.

Az Országos Közoktatásügyi Tanács előterjesztésére a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 79078/926. sz. rendeletével a német nyelv tanításának megfigyelésére **dr. Kószó János** főiskolai tanár urat küldte ki.

Az intézet anyagi vezetésének és számadásainak ellenőrzésével és felülvizsgálásával a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium **dr. Lenkey Dezső** számvevőségi miniszteri főtanácsos urat bízta meg 82.944/926. sz. rendeletével. Az intézeti vagyoni rovancsolása és a leltárak felülvizsgálása 1926. nov. 29-én kezdődött és folyt több napon át. Az eljáró főtanácsos úr az ügykezelést rendben találta és a továbbiakra nézve értékes útbaigazítást adott **Lindner Károly** miniszteri számvizsgáló úrnak, intézetünk gondos pénzügyi kezelőjének.

4. Az iskola belső rendje. A múlt évi értesítőben közöltük azon házi fegyelmi szabályzatot, amely az ifjúság magatartását részletesen előírja. Két évi szigorú és következetes szakoktatással elértük azt, hogy ifjúságunk fellépése, érintkezési modora, viselkedése az intézeten belül és kívül kielégítő. Katonás rendet és fegyelmet követelünk meg az egész vonalon s bár a szülői ház részéről támogatást alig nyerünk, mégis sikerülni fog a szabadosságra hajló ifjúságot állandó rendhez szoktatnunk. A tanításról való elkésérről leszoktattuk tanulóinkat. A mulasztások száma is öröndetesen csökkent. Tiszteletlen magaviselet miatt szigorúbban csak egy felsőbb osztályú tanulót kellett megbüntetnünk. Tanulótársaknak súlyosabb bántalmazása nem fordult elő. A fegyelem erős kézzel való megszilárdításának következménye volt, hogy harmadfokú fegyelmi büntetésnél szigorúbbat kiszabni nem kellett.

5. Tanulmányi verseny és továbbképző tudományos tanfolyam.

A budapesti tankerület vezetője, **Pintér Jenő dr.** tanker. kir. főigazgató úr a jelen tanévben is megtartotta több hétre terjedő tudományos továbbképző tanfolyamát. A megszabott óraszámok keretébe beillesztett középiskolai tananyag mellett megmérhetetlen fontossága van ennek a tanfolyamnak. A nagy gondossággal kiválasztott ifjak hetek alatt megtanulják a tudományos kutatás, a könyvírás, az önképzés mindazon eszközeit, lehetőségeit, fogásait, technikai módjait, amelyeknek megszerzése még a legproduktívabb tudományos írónak **Pintér Jenőnek**, az akadémikusnak is egy életre való szüksége. Szervesen előmunkálja ez az évek óta kezdeményezett tanfolyam azt a nagy horderejű kiválogatást, amit **Klebersberg Kunó dr.** miniszter úr Ónagyméltósága az egyetemeken végez, külföldre küldve és állami segélyekkel támogatva a tudós-hajlamú egyetemi hallgatókat. Intézetünk öt tanulója részesült abban a szerencsében, hogy a tanfolyamra felvétettek és pedig: Braun Pál, Klug Endre, Pál Andor, Rosenthal Károly és Róth István VIII. o. tanulók.

A tudományos tanfolyamon kívül van a tankerületi főigazgató úrnak még egy másik alkotása is, mely a különös tehetségű tanulók kiválogatására szolgál. Ez az országos szellemi verseny. A versenyek nagy fontosságát mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy az ország leg-távolabb eső középiskoláinak diákjai is rész vesznek benne s hogy a napi sajtó a mai egyéb szenzációkra éhes világban is hasábokat szentel e versenyek ismertetésének.

Intézetünket e tanévben ismét az a kitüntetés érte, hogy falai között rendeztetett meg május 26-án az országos szellemi verseny a magyarból, latinból, történelemből. A versenyző tanulók létszáma százon felül volt. A felügyelet kényes tisztét tanári karunk látta el. A verseny a sajtó nagy érdeklődésétől kísérve a déli órákban ért véget. A versenyről részletes beszámolót a főigazgatósági értesítő ad.

Csaknem két hetet vett igénybe a dolgozatok elbírálása. A leg-kiválóbb szakemberek és az egyes tárgyak szakfelügyelői voltak a bírálók a tankerületi főigazgató úr elnöke alatt. A bírálatok beérkezése után a jeligés levelek felbontásakor kiderült, hogy intézetünk derék kiküldöttjei a hatalmas szellemi tornában fényesen megállták helyüket, amennyiben *Braun Pál* VIII. A. oszt. tanuló a magyar versenyben, *Öcsi Géza* VIII. B. o. tanuló a történelemben harmadik lett, *Dóczi György* VIII. A. o. tanuló pedig a rajzban második lett. Intézetünk így 8 egységet szerezve az összes hazai középiskolák között a hatodik helyét megtartotta.

6. **Sirgondozás.** **Pintér Jenő** budapesti tankerületi kir. főigazgató évekkal ezelőtt azt a nemes és kegyeletes gondolatot vetette föl, hogy mindazoknak az íróknak, költőknek, tudósoknak és művészeknek sírjait, melyek a budapesti temetőkben elszórtan és gondozatlanul fekszenek úgy, hogy az elhagyott sírhalmukon még Halottak-napján sem ég egyetlen szál gyertya sem — sőtétén hirdette a hálátlan utókor nemtörődömségét — vállalják el gondozásba a budapesti középiskolák tanulóit. Az eszme oly szép és nevelő hatású, hogy a középiskolák

lelkesedéssel vállalták a nekik kiosztott nagy halottak sírjainak gondozását. Intézetünk a következő költők illetve tudósok sírjait vállalta : Szigligeti Ede, Csepreghy Ferenc, Tóth Ede, Szarvas Gábor, és Bayer József. Tanulóink az idén is rendbehozták a sírokat, virágokkal díszítették és Halottak-napján kivilágították. Intézetünk gondozza a rákoskereszturi temetőben nyugvó olasz hősi halottak sírjait is.

7. A róm. kath. ifjúság vallásgyakorlatai. Az iskola, hagyományaihoz híven, az ifjúságnak bő alkalmat adott vallása gyakorlására. E célból rendelkezésére állott az intézet szép, tágas kápolnája, hol az egész év folyamán vásár- és ünnepnapokon összejött a $\frac{1}{2}$ 9 órai szent misére, melyet mindig rövid szentbeszéd előzött meg. Az iskolai év elején, október első napjaiban, P. Németh J. S. J. háromnapos lelkigyakorlatokat tartott, hogy az ifjúság megtisztult lélekkel s friss buzgalommal lásson hozzá a tanuláshoz. Az évenkénti 4 ízben végzendő gyónáson s áldozáson kívül sokan havonként járultak a szent-ékekhöz. Szt. Alajos 200 éves centennáriuma alkalmából a magyar ifjúság részéről a szent római sírjára 1926 december 31-én helyezett albumba valamennyien beírták a nevüket s a szent tiszteletére több áldozást végeztek. Október 6-án az aradi vértanuk és november 2-án a halottak emlékére gyászistentisztelet volt. Résztvett az ifjúság idén is a szokásos Balázsáldáson és a hamvazkodáson. Azonkívül testületileg megjelent az őszi nagy eucharisztikus körmeneten, Prohászka Ottokár püspök úr temetésén, és az Urnapi körmeneten. Az istentisztelet fényét nagyban emelte az egyházi ének és zenekar, melyet Fornwald József tanár vezetett. Május 8-án az érettségiző ifjak a hit-tanár búcsúztató beszéde kíséretében a kápolnáinkban ünnepélyes zenés misét hallgattak, a szentáldozáshoz járultak és a hitvallásra esküt tettek. Mindezen vallásgyakorlatokon az ifjak buzgón résztvettek.

8. Ifjúsági előadások. Azon ünnepélyeken kívül, melyek megtartása kötelező, iskolánk a tanulók művészi készségének kipróbálására ú. n. osztályünnepélyeket rendezett. E kísérlet megtételére az a cél vezetett, hogy a tanulóknak adjanak alkalmat az iskola falai között sokoldalúságuk bemutatására. A gyermek lelkét alakító tanár számára sok értékes megfigyelésre ad alkalmat, ha a tanuló nemcsak az iskola rendes munkájában figyel, hanem, ha zenei, szí- nészí, tervező készségét, sportbeli eredményeit is szemléli. A tanuló az ő eleintén kezdetleges, később sokszor meglepően értékes művészi próbálgatásaival az iskolához szilárdabban hozzáfűződik néhány hét alatt, mint ezek nélkül évek alatt. A szülők is nagy örömmel látják gyermekeik művészi sikereit. Mindezek alapján engedélyt nyert minden osztály arra, hogy az év folyamán az intézet dísztermében egy-egy előadást rendezhessen. A fiúk maguk választhatták ki zenedarabjaikat, színdarabjaikat, az elszavalandó verseket stb.; maguk szerezték be a díszleteket is. Az így önállósított osztályok nem várt nemes versenyre keltek, hogy egymás sikereit felülmúlják. A karácsonyi szünet alatt az intézet összes termeiben állandó próbák folytak. Öröm volt nézni a kicsinyek és nagyok lelkes buzgalmát.

A felsőbb osztályok pompás színpalakat festettek darabjaikhoz és olyan világítási készülékeket szereltek fel, ami valóban meglepő volt. Minden egyes előadás nagy erkölcsi és anyagi sikert hozott a rendező osztályoknak. Összesen kilenc előadást tartottak. Előadásra került húsz egyfelvonásos, illetve színpadi jelenet, vagy tréfa, huszonhét szavalat, harmincegy különböző zeneszám (solok, duettek, kvartettek). Néhány különösen buzgó tanuló megérdemli, hogy sikerüket e helyütt is megörökítsük. A legelső helyére négy alsóbb osztályú tanuló nevét iktatjuk be. Olyan ritka tehetségű fiúk ezek, kik ha tovább is az eddigi szorgalommal képezik magukat a zenében, úgy sok dicsőséget szerezhhetnek a magyar névnek. Ezek Lóvy Pál III. o. t., Kiss Ferenc II. o. t., László Imre IV. o. t. és Málnai László III. osztályú tanulók. Az első kettő hegedűn, az utóbbi kettő pedig zongorán játszott. A színdarabok szereplői, a szavalók, díszletezők közül megemlítjük Báthor István VII., Gellért György VII., Rózsa Endre VIII., Paskusz Zoltán VII., Laczkovich János V., Geiger György VII., Dóczy György VIII., Pásztor Tamás VII., Grünwald Andor VIII., Róth István VIII., Vas István VII., Szallay Sándor, Mayer György IV., Mann György VIII. oszt. tanulókat. A többi szereplő, rendező, mintegy 200 tanulóat mozgosítottak az előadások, mind tehetsége legjavát nyújtotta úgy, hogy az előadásokat folytatni fogjuk. A szülőknek és az érdeklődőknek pedig e helyen mondunk köszönetet ifjaink újszerű próbálkozásainak bátorító támogatásáért. Az ünnepélyek jóvedelmét a zenekar céljaira s részben a párizsi tanulmányúti segélyek kiegészítésére fordítottuk.

9. **Volt növendékeinknek** iskolánkhoz való ragaszkodása azt az elhatározást érlelte meg a jelenlegi tanári testületben, hogy újjászervezi a **volt iskolatársak szövetségét**. A napilapokban közzétett felhívásunkra mintegy félezer volt növendékünk jelentette be csatlakozását. Az előmunkálatok folyamatban vannak. A főváros társadalmának legelőkelőbb vezető egyéniségei az ügyvédi, hivatalnoki, orvosi, műszaki, kereskedői, nagyiparosi világnak legkiválóbbjai intézetünkben végeztek annak idején tanulmányaikat. Ennek a vezető elemnek egy szövetségbe való tömörítése nemcsak iskolánk történetében lesz igen fontos mozzanat, hanem a mostani széttagolt viszonyok között, jelentős társadalmi esemény is lesz. A jelenlegi ifjúság a jövő tanév elején ünnepi előadással és hangversennyel fogja leróni tiszteletét az egykori tanítványokkal szemben.

Kirándulások.

Osztály	A kirándulás helye	Ideje	A kirándulás célja	A vezető tanárok
I.	Gellérthegy	1926. IX/28.	Tájékozódás a szabadban	Dr. Varga Sándor
II.	Ujpest-Szunyogsziget.....	1926. X/2.	Termékek gyűjtése, őszi flóra megfigyelése	Dr. Varga Sándor
II.	Nemzeti Múzeum	1926. X/14.	Állattár: emlősök megnézése	Dr. Varga Sándor
II.	» »	1926. X/28.	Állattár: gerincesek megnézése	Dr. Varga Sándor
I—VIII.	Városliget.....	1926. XI/26.	Feszty-féle körkép megismerése	Az osztályfőnökök vezetése mellett
I.	Vár, Krisztiánváros	1927 IV/12.	Tájékozódás Budapest látképében	Dr. Varga Sándor
II.	Ujpest-Szunyogsziget.....	1927 IV/26.	Növénygyűjtés, tavaszi flóra	Dr. Varga Sándor
I.	Margitsziget.....	1927 IV/26.	A sziget megismerése	Váry Rezső
III.	Gellérthegy-Naphegy	1927 IV/26.	Térképolvasás	Tihanyi Béla
V—VII.	Aquincum	1927 IV/26.	Lat. régiségtani ismeretek gyakorlása	Ambrozy Pál, vitéz Horváth Antal
I.	Ujpest-Szunyogsziget	1927 V/16.	Madarak és fák napja	Dr. Varga Sándor
II.	» »	1927 V/17.	Madarak és fák napja	Dr. Varga Sándor
IV.	» »	1927 V/24.	Növénygyűjtés	Dr. Varga Sándor
V.	Ferencváros	1927 V/15.	Közvágóhidak megtekintése	Dr. Varga Sándor
I.	Városliget.....	1927 VI/1.	Állatkert	Dr. Varga Sándor
II.	Hárshegy-Jánoshegy	1927 VI/4.	Növénygyűjtés	Dr. Varga Sándor
VII.	Hadtörténelmi múzeum	1927 V/28.	Történelmi ismeretek kibővítése	vitéz Horváth Antal

III.

A TANÁRI TESTÜLET MŰKÖDÉSI KÖRE.

1. Hatóságok.

A budapesti V. ker. magy. kir. áll. Berzsenyi Dániel gimnázium fenntartója a magyar állam.

Iskolánk a magy. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium rendelkezése alatt áll. Vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter : **gróf Klebelsberg Kunó dr.**, v. b. t. t. A minisztérium középiskolai ügyosztályának főnöke : **Vajdinger Gyula dr.**, miniszteri tanácsos.

A budapesti tankerület királyi főigazgatója : **Pintér Jenő dr.**, a Magyar Tudományos Akadémia, Szent István Akadémia, Kisfaludy-Társaság és Petőfi-Társaság tagja.

2. Tanári testület.

a) Igazgató :

Krompaszky Miksa tanker. kir. főigazgató. Szaktárgyai : természetrajz, földrajz. Szolgálati éveinek száma 24, ebben az iskolában 2. (Lakik az iskola épületében : V., Markó-utca 29/31.)

b) A tanári testület nyugalmazott tagjai :

Csopey László nyug. tanár, igazgató. Szaktárgyai : matematika, fizika. Szolgálati éveinek száma 35, ebben az iskolában 33. (Lakik : II., Szalag-utca 1.)

Fross Károly dr., nyug. tanár. Szaktárgyai : matematika, fizika. Szolgálati éveinek száma 35, ebben az iskolában 14. (Lakik : III., Ujlaki-rakpart 44.)

Szmetana Ágost nyug. tanár, igazgató. Szaktárgyai : művészeti és geometriai rajz. Szolgálati éveinek száma 35, ebben az iskolában 34. (Lakik : V., Alkotmány-utca 23.)

c) Állami rendes tanárok :

Ambrózy Pál r. tanár, a tanári könyvtár öre. Szaktárgyai : latin, görög. Tanította a latint az V., a görögöt az V., VII., a görögpótló irodalmat a VIII. A., VIII. B., osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 22, ebben az iskolában 6. (Lakik : IV., Váci-utca 57.)

Biloveszky József r. tanár. Szaktárgyai : latin, történelem. Tanította a történelmet a IV. osztályban, a filozófiát a VIII. B.-ben, az éneket az I.—II. osztályban heti 8 órában. Szolgálati éveinek száma 15, ebben az iskolában 4. (Lakik : VI., Eötvös-u. 8.)

Fornvald József r. tanár, a természettani szertár őre, a 41. sz. cserkészcsapat parancsnoka. Szaktárgyai : matematika, fizika. Tanította a matematikát az I., II., III. és VIII. A., a fizikát a VIII. A. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 9, ebben az iskolában 9. (Lakik : I., Márvány-utca 50.)

Glatz Ferenc r. tanár, igazgató. Szaktárgyai : latin, görög. Tanította a latint és görögöt a VI., a görögöt a VIII. A., és B. a németet a II. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 34, ebben az iskolában 16. (Lakik : I., Szirtes-út 4/a.)

bánóci és mogyoróssi Hlavathy Imre r. tanár, a III. osztály főnöke. Szaktárgyai : latin, történelem. Tanította a latint történelmet és földrajzot a III., a történelmet a VI. és VIII. B. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 16, ebben az iskolában 7. (Lakik : VI., Bajnok-utca 1.)

Holma István dr., sz. széki tanácsos, róm. kath. vallás tanár. Tanította a vallást az I—VIII. osztályban s végezte az exhortatiót, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 23, ebben az iskolában 21. (Lakik : I., Alkotás-utca 31.)

vitéz Horváth Antal r. tanár, a VII. osztály főnöke, az ifj. könyvtár őre, tandíjkezelő. Szaktárgyai : latin, történelem. Tanította a latint a VII., a VIII. B., a történelmet az V., VII. és VIII. A. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 17, ebben az iskolában 4. (Lakik : Vecsés, Sándor-utca 16.)

Luttor Ignác r. tanár, a rajzsztér őre. Szaktárgyai : művészeti rajz, rajzoló- és ábrázoló geometria. Tanította a gp. rajzot a VIII. A., VIII. B. osztályban, a művészeti rajzot az I., II. és III. osztályban és a rajzológeometriát a IV. osztályban, heti 10 órában. Szolgálati éveinek száma 4, ebben az iskolában 4. (Lakik : I., Attila-utca 7.)

Márffy Oszkár dr., r. tanár, igazgató, a VIII. A. osztály főnöke, a filológiai szertár őre. Szaktárgyai : latin, görög. Tanította a latint és bölcseletet a VIII. A., a latin és magyar nyelvet a II. osztályban, heti 18 órában. Szolgálati éveinek száma 27, ebben az iskolában 9. (Lakik : II., Margit-körút 26.)

Schmiedt Alajos r. tanár, a tanker. főigazgatóságához beosztott szakfelügyelő. Szaktárgyai : matematika, fizika. Tanította a matematikát és fizikát a VII. osztályban, a matematikát a IV. osztályban, heti 10 órában. Szolgálati éveinek száma 25, ebben az iskolában 17. (Lakik : III., Zsigmond-utca 70.)

Szentgyörgyi László dr., r. tanár, a IV. osztály főnöke. Szaktárgyai : magyar, latin. Tanította a magyart a III., IV., VIII. B., a latint a IV. osztályban, heti 17 órában. Szolgálati éveinek száma 16, ebben az iskolában 7. (Lakik : II., Halász-utca 2.)

Vajthó László r. tanár. Szaktárgyai : magyar, német. Tanította a magyart a VIII. A., a németet a IV., VI., VII., VIII. A., VIII. B. osztályban heti 18 órában, Szolgálati éveinek száma 16, ebben az iskolában 2. (Lakik : I., Loggodi-utca 9.)

Varga Sándor dr., r. tanár, a II. osztály főnöke, a földrajz, természetrajz, történelem és vegytani szertár őre. Szaktárgyai : földrajz,

természetrájt. Tanította a földrajzot az I., II., a természetrájt az I., II., IV., V., VI. osztályban, heti 19 órában. Szolgálati éveinek száma 20, ebben az iskolában 10. (Lakik : IV., Váci-utca 83.)

Vári Rezső r. tanár, az I. osztály főnöke, az Önképzőkör vezetője. Szaktárgyai : magyar, latin. Tanította a magyart az I. VI. és VII., a latint I. osztályban, heti 17 órában. Szolgálati éveinek száma 22, ebben az iskolában 8. (Lakik : VII., Damjanich-u. 26/a I. 6.)

Virág Oszkár r. tanár, a VIII. B. osztály főnöke, a Segélyegylet vezetője. Szaktárgyai : matematika, fizika. Tanította a matematikát a III., V., VI., és VIII. B., a fizikát a VIII. B. osztályban heti 17 órában. Szolgálati éveinek száma 24, ebben az iskolában 24. (Lakik : V., Ügynök-utca 16.)

Walton Róbert r. tanár, igazgatóhelyettes. Szaktárgyai : magyar, német. Tanította a magyar nyelvet az V., a német nyelvet a III., V. osztályban, heti 9 órában. Szolgálati éveinek száma 30, ebben az intézetben 7. (Lakik : II., Zsigmond-utca 5.)

d) Vallástanárok :

A rendes órarend keretén belül tanítottak :

Weisz Samu dr., izraelita vallástanár. Tanította a vallást az I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII. osztályban, heti 16 órában. Szolgálati éveinek száma 22, ebben az iskolában 6. (Lakik : V., Ügynök-utca 17.)

A rendes órarend keretén kívül tanítottak :

Mihalovics Sándor gör. kath. vallástanár.

Lámnek Vilmos ág. ev. vallástanár.

Losonezy Lajos ref. vallástanár.

Bikár Radivoj gör. kel. szerb vallástanár.

Biró Lajos unitárius vallástanár.

Bogoeviciu Ghenadie gör. kel. román vallástanár.

e) A rendkívüli tárgyak tanárai :

Brada Ede balletmester tanította a táncot.

Fornvald József r. tanár, tanította az egyházi éneket, heti 2 órában.

Neumer József tanította a vívást 2 csoportban, heti 3 órában.

Radnai Béla dr., okl. középiskolai gyorsíró tanár, tanította a gyorsírást, heti 2 órában.

Tihanyi Béla r. testnevelési tanár, tanította a külön tornát.

Turry Peregrin okl. ének- és zenetanár, a m. kir. Operaház tagja, tanította a műéneket és vezette az intézet zenekarát, heti 4 órában.

f) Egészségtanár és iskolaorvos :

Bense Lajos dr., gyakorló orvos, okl. egészségtan tanár. Tanította az egészségtant VII. osztályban, heti 2 órában. Szolgálati éveinek száma 2, ebben az iskolában 2, (Lakik : I., Horthy Miklós-út 154. sz.)

3. Altisztek és szolgák:

Filjác József kezelő altiszt.

Hunyadi András egyéb altiszt, kapus.

Barsi Sándor id. II. o. altiszt.

Kele János fűtő, id. szakaltiszt, segédgépész
